

AFETLERE DİRENÇLİ KENTLER VE TOPLUMLAR PANELİ-1

9 Ocak 2026

Panel Raporu

Çankaya, ANKARA

TÜRKİYE SAĞLIKLI KENTLER BİRLİĞİ

AFETLERE DİRENÇLİ KENTLER VE TOPLUMLAR PANELİ – 1

Panel Raporu

Süpervizör

Pınar Okyay, Prof. Dr.
Hatice Gökçe Başkaya

Derleyen

Dalya Hazar, Doç. Dr.
Gamze Karaman

Grafik Tasarım

Hüseyin Artuk
Duru Dakoğlu

Yönetim Yeri

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği
Santral Garaj Mh. Dr. Sadık Ahmet Cad. Merinos Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi Kuzey
Girişi, 17 Nolu Kapı, Kat: B, 16140 Osmangazi/Bursa
(0224) 235 34 70 www.skb.gov.tr bilgi@skb.gov.tr

Kaynak Gösterim

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği (2026). Afetlere Dirençli Kentler ve Toplumlar Paneli - 1
Panel Raporu. (D. Hazar & G. Karaman, Der.)

© 2026

© Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği
e-ISBN: 978-625-95327-5-2

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği'nin ücretsiz yayınıdır. Tüm hakları saklıdır.
Tanıtım için yayınlanacak yazılar dışında, yazılı izin alınmadan çoğaltılamaz ve satılamaz.

İÇİNDEKİLER

1. AÇILIŞ KONUŞMALARI.....	1
2. PANEL'DEN NOTLAR.....	4
1. Oturum: Afetlere Dirençli Kentler.....	5
2. Oturum: Afetlere Dirençli Toplular	11
3. Oturum: Afet Yönetimi ve Kurumlararası Koordinasyon	18
3. AÇIK KÜRSÜ.....	26
4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	32

AFETLERE DİRENÇLİ KENTLER VE TOPLUMLAR PANELİ - 1

1. AÇILIŞ KONUŞMALARARI

Afetlere dirençli kentlerin inşası ve toplumsal dayanıklılığın artırılması amacıyla yerel yönetimlerin stratejik rolünü ele almak üzere 8-9 Ocak 2026 tarihinde Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, Çankaya Belediyesi ev sahipliğinde “Afetlere Dirençli Kentler ve Toplumlar Paneli” düzenledi. Çankaya Belediyesi Zübeyde Hanım Sosyal Tesisinde gerçekleştirilen etkinlik, kentlerin geleceğini ve yaşam hakkını doğrudan ilgilendiren afetlere dirençlilik konusunun teknik bir tartışma olmanın ötesinde, kamusal bir zorunluluk ve etik bir sorumluluk olduğu vurgusuyla başladı. Panel, belediye başkanlarını, akademisyenleri, sivil toplum temsilcilerini ve uzmanları bir araya getirerek, afet yönetiminde yerel yönetimlerin değişen rolü, koordinasyon ihtiyacı ve planlamanın önemine odaklandı.

Açılış konuşmalarını gerçekleştiren Çankaya Belediye Başkanı Av. Hüseyin Can Güner, yaptığı konuşmada Çankaya'nın da kurucuları arasında yer aldığı Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği'nin yaşanabilir ve sürdürülebilir kentler vizyonuna değinerek şu değerlendirmelerde bulundu: “Bugün burada kentlerimizin geleceğini ve yaşam hakkını ilgilendiren çok önemli bir başlık etrafında bir araya gelmiş bulunuyoruz. Özellikle 6 Şubat Depremi de göstermiştir ki bugün alınan kararların bedelini yarın gelecek kuşaklar ödemektedir. İşte o kuşaklara, çocuklara, henüz doğmamış bebeklere karşı biz seçilmiş yöneticilerin ve kentin tüm paydaşlarının sorumluluğu bulunmaktadır” dedi. Afetle mücadelenin “temenni” ile değil, akıl ve bilim ile yürütülmesi gerektiğini vurgulayan Başkan Güner, sürecin aceleye getirilmeden, uzmanlık temelli ve kapalı kapılar ardında değil, toplumun tüm paydaşlarıyla şeffaf bir şekilde sürdürülmesi gerektiğine inandıklarını belirtti.

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Başkanı ve İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Cemil Tugay, konuşmasına “Afetlere Dirençli Kentler” temasının bilinçli bir tercih olarak önceliklendirildiğini belirterek başladı ve Türkiye coğrafyasının afetler açısından riskli bir bölge olduğunu ve yerel yöneticilerin üzerlerine düşen sorumluluğun farkında olduklarını ifade etti. Afet yönetiminde köklü bir paradigma değişikliğine gidilmesi gerektiğine dikkat çeken Başkan Tugay, “En iyi afet yönetimi, aslında yaşanmayacak olan, daha doğrusu ikincil sonuçlarını önceden göreceğimiz ve bunu önleyeceğimiz yönetimdir. Afet yönetimini bir refleks alanı olmaktan çıkarıp; hazırlık, öngörü ve planlama alanı haline getirmemiz gerektiğini hepimiz fark etmeliyiz” şeklinde konuştu. Gerçek başarının enkaz başında gösterilen kahramanlıklarla değil, enkaz oluşmasını engelleyen sistemlerle ölçülmesi gerektiğini savunan Başkan Tugay, Türkiye’nin 2024 yılında 7767 doğa kaynaklı afet olayı yaşandığını; bunlar arasında orman yangınları, su baskınları, heyelanlar ve depremlerin olduğunu hatırlattı.

Başkan Tugay, konuşmasında “çoklu kriz ortamı” kavramına özel bir vurgu yaparak, deprem ve orman yangınlarının kısa vadede ciddi sorunlar yarattığını ancak bir diğer büyük ve yönetilmesi gereken krizin de “iklim krizi” olduğunu belirtti. İklim krizine bağlı anormal atmosfer hareketleri ve aşırı sıcak hava dalgalarının gıda krizine ve ekosistem tahribatına yol açarak toplumları çöllerleşmiş bir geleceğe sürüklemeye riski taşıdığını ifade eden Başkan Tugay, “Bu toplumsal olarak en fazla ciddiye almamız gereken konulardan biri olarak önümüzde duruyor” dedi. Deprem riskine yönelik İzmir’de yürütülen master plan çalışmalarını detaylandıran Başkan Tugay, zeminin değerlendirilmesi, mikro bölgeleme çalışmaları, fay hatlarının yeniden haritalandırılması ve mevcut yapı envanterinin çıkarılması süreçlerinin titizlikle yürütüldüğünü aktardı. Konuşmasının sonunda, yerel yönetimlerin sadece uygulayıcı değil, deneyim paylaşan aktörler olması gerektiğini belirten Başkan Tugay, “Afetlere dayanıklı şehirlerin tesadüfen oluşabilecek şeyler değil, ancak birlikte planlanarak kurulan yapılar olduğunu anlamamız lazım” diyerek bölgesel iş birlikleri ve interaktif iletişimin hayati önemini vurguladı.

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği’nin müstakbel üyesi sıfatıyla söz alan Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş ise belediyelerin doğumdan ölüme kadar kentlinin her türlü ihtiyacıyla ilgilenen, ruh ve beden sağlığını korumakla yükümlü kurumlar olduğunu belirterek, Türkiye’deki idari yapılanmada yaşanan değişimlerin afet yönetimine etkilerini eleştirel bir perspektif ve somut örneklerle değerlendirdi. Özellikle 2005 yılında yürürlüğe giren Büyükşehir Yasası ve Köy Hizmetleri’nin kapatılması sürecine atıfta bulunan Başkan Yavaş, bu değişikliklerin ardından büyükşehir belediyelerinin ekipman, personel ve teknik kapasite açısından Türkiye’nin en güçlü kurumları haline geldiğini ifade etti.

6 Şubat depremlerinde tüm belediyelerin hızla bölgeye intikal ettiğini hatırlatan Başkan Yavaş, merkezi idarenin sahadaki kapasite sorunlarına ve değişen iş yapış modellerine şu sözlerle dikkat çekti: “Yasa değişirken hükümetlerin de hareket tarzları değişti. Kendileri iş yapmak yerine özelleştirip bunları firmalar aracılığıyla yapmaya başladılar. Örneğin Karayolları’nın bugün aracı yok. Kar yolları kapattığı zaman açamıyor; çünkü müteahhitler aracılığıyla yol yaptıkları bütün ekipmanlarını için son derece azalttılar. Bugün Devlet Su İşleri ve Orman Bakanlığı haricinde yeterince aracı ve ekipmanı olan kurum kalmadı” dedi. İklim krizinin kentsel altyapı üzerindeki etkilerine, betonlaşma ve asfalt yüzeylerin artmasıyla toprağın suyla buluşamamasına değinen Başkan Yavaş, dünyadaki savaş risklerine bağlı olarak sığınak zorunluluğu gibi yeni gündemlerin oluştuğunu ve bu süreçlerin planlamasının da yine belediyeler üzerinden yürütülmesi gerektiğini belirtti.

2. PANELDEN NOTLAR

1. Oturum: Afetlere Dirençli Kentler

Moderatör: Prof. Dr. Handan TÜRKÖĞLU, SKB Danışma Kurulu Üyesi, İTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü (Emekli)

Katılımcılar: Doç. Dr. Meltem ŞENOL BALABAN, SKB Danışma Kurulu Üyesi, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Doç. Dr. Ender PEKER, SKB Danışma Kurulu Üyesi, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Doç. Dr. Burcu ZEYBEK, SKB Danışma Kurulu Üyesi, İstanbul Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü

Dr. Tuğçe TEZER, MSGSÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Doç. Dr. Meltem ŞENOL BALABAN, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Doç. Dr. Meltem Şenol Balaban, “Afetlere Dirençli Kentler” başlıklı sunumunda, son yıllarda sıkça kullanılan dirençlilik kavramını teorik bir çerçeveden pratiğe taşımayı hedefleyerek, konuşmasını son yaşanan depremlere atıfla yapılandıracağını belirtti. Afet konusunun önemine değinen Balaban, iklimsel tehlikelerin veya sismik hareketliliğin tek başına “doğa olayı” ya da “tehlike” olarak nitelendirildiğini; ancak bu olaylar belirli bir eşiği aşıp yıkıcı sonuçlar doğurduğunda “afet” olarak nitelendirilebileceğini ifade etti. Bu bağlamda, olayların doğal olduğunu ancak sonuçları itibarıyla afet olarak değerlendirildiğini belirten Balaban, temel problemin afetlerin kaçınılmazlığı değil; tehlikelerin afete dönüşmesini engelleyecek mekanizmaların kurulamaması olduğunu vurguladı. Dirençlilik kavramının tam da bu noktada devreye girdiğini; tehlikelerin değişip, dönüşüp sıklığının arttığı bir dünyada, bu tehlikelerin afete dönüşmemesi için neler yapılması gerektiği üzerinde hemfikir olunması gerektiğini söyledi.

Dünya nüfusunun %55’inden fazlasının kentlerde yaşadığını ve bu yoğunlaşmanın risklerle mücadeleyi daha kritik hale getirdiğini belirten Balaban, önemli olanın olaylar gerçekleşmeden önce ne tür risk azaltma önlemlerinin geliştirilebileceği olduğunu aktardı. Literatürde “kriz yönetimi”nden “risk yönetimi”ne odaklanması gerektiğinin vurgulandığını ifade ederek, krizlerin yönetilmesinin doğası gereği zor olduğunu, ancak olaylar afete dönüşmeden risk yönetimi başarılabilirse, sonrasındaki krizin yönetilebilir hale geleceğini savundu. 6 Şubat depremlerinin boyutsal büyüklüğünün çok zor bir sonuç doğurduğunu hatırlatarak, riski ne kadar azaltabilirsek krizi yönetmenin o kadar

kolaylaşacağını belirtti. Ön etkin yatırımların kalkınmadaki rolüne değinen Balaban, geçmişte yaşanan büyük depremler ve kasırgaların pek çok kenti ve ülkeyi ilerleme çizgisinde geriye düşürdüğünü; günümüzde artık afetlere müdahaleden risklerden korunmaya dönuşen bir paradigma değışikliğı yaşandığını ifade etti. Risklerle yaşamayı öğrenmek, azaltmak için öngörölü çalışmalar yapmak ve yatırım yapmak gerektiğini belirtti; tepkisel yaklaşımdan öte önleyici çalışmaların, sonuçları şimdiden görölme de gelecekte kriz yönetmek zorunda kalmamak adına kritik olduğunu vurguladı.

Uluslararası gündemin 2020'den itibaren daha sistemsel bir bakış açısıyla; Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Paris Anlaşması ve Yeni Kentsel Gündem gibi metinlerde riskin ölçülebilirliğı noktasında ortaklaştığını aktardı. Riskten haberdar olan bir sürdürülebilir kalkınmanın mümkün olabileceğini, dirençlilik için risklerin öngörülebilir ve hesaplanabilir olması gerektiğini belirten Balaban, Birleşmiş Milletler'in "Kentleri Dirençli Hale Getirmek 2030" çalışmasının da bu kapsamda ortaya çıktığını paylaştı. Dirençliliğı; "tehlikelere maruz kalan bir sistemin veya toplumun, riskleri yönetmek yoluyla olabilecek değışiklikleri absorbe edebilmesi, gerektiğinde alternatiflere yönelmesi, esnek olabilmesi ve bu şekilde uyum göstererek hayatına eskisinden daha iyi devam edebilmesi" olarak tanımladı.

Planlama disiplini açısından geçmiş pratikleri hatırlatan Balaban, plancıların geçmişte doğayı daha iyi okuyan, onunla uyumlu, drenaj sistemlerini ve yerel malzemeyi dikkate alan yerleşimler kurguladığını; ancak artan nüfus ve kentleşme baskısıyla bu yeteneğın unutulduğunu ve düşük yoğunluklu yerleşim pratiğinin terk edildiğini dile getirdi. Doğal ve korunması gereken varlıkların yapay kullanımlarla değıştirilmesinin yeni tehlikeler doğurduğunu belirtti. Dünya genelinde kırsal yerleşimlerin azaldığına dikkat çekerek, yoğun yerleşimlerde riskleri anlayıp kendini değıştirebilen ortamların nasıl sağlanabileceğı sorusunu gündeme getirdi. Birleşmiş Milletler kampanyasının ve kılavuzlarının yerel yönetimler tarafından takip edilip belli aktivitelerin yerine getirilmesi durumunda dirençlilik konusunda ilerleme kaydedilebileceğini söyledi.

Veri altyapısının önemine özel bir vurgu yapan Balaban, gelecekteki senaryoların ve risklerin ortaya konulabilmesi için verinin şart olduğunu; tehlikelerin hangi mekânda ve ne düzeyde etkili olduğunun bilinmemesi durumunda risklerin hesaplanamayacağını ifade etti. En büyük payın veri toplama, tehlikeleri analiz etme ve riske dönüşümü değerlendiren eylem planları koymakta olduğunu belirten Balaban, planların kâğıt üzerinde iyi görünmesinin yeterli olmadığını, uygulamaya dökülmediğı sürece işe yarayacağını ve uygulamadaki başarının ancak katılımçılıkla mümkün olduğunu savundu. Risk yönetim sürecini; riski belirleme, ölçme, değerlendirme ve tedbir alma olarak sıralayan Balaban, seçeneklerin "risklerden kaçınma", "var olanı azaltma" ve son olarak "paylaşma" olduğunu aktardı. Kentlerin ancak toplumlar dirençli olursa dirençli hale geleceğini belirterek sakinim planlamasının üç aşamasını şöyle detaylandırdı: Tehlikeli alanlardan kaçınma (yapılaşmaya açmama), kaçınılamıyorsa azaltma ve en sonunda sigorta sistemleri veya müdahale planlarıyla yükü paylaşma.

Türkiye'deki afet risk yönetim planlamasında "iki farklı dünya" olduğuna dikkat çeken Balaban, bir tarafta AFAD gibi kurumların yaptığı "Afet Risk Yönetimi Eylem Planlaması", diğer tarafta ise "Mekânsal Gelişme Planları" olduğunu belirterek, asıl meselenin bu eylem planlarıyla mekânsal planların nasıl bir araya getirileceğı olduğunu vurguladı. Japonya örneğini vererek, yapısal ve yapısal olmayan toplum tabanlı çalışmaların bütünlüğünün önemine değindi. Japonya'da yerel yönetimlerin tehlike haritalarını halkla paylaştığını, insanların acil durumda nereye gideceğini bildiğini, yeni gelişme alanlarının daha iyi kontrol edildiğini ve yönetmeliklerin ilerlediğini aktardı. Ancak Türkiye'de yapılması gerekenin sadece yapı sağlamlığı olmadığını; yer seçiminde iklime duyarlı ve çoklu tehlikeleri dikkate alan çalışmalar yapılması gerektiğini ifade etti.

Kentlerin çoğunluğunun eskiyen bir dokuya sahip olduğunu ve yoğunlaşan kentlerde riskleri ortaya koymanın en önemli konulardan biri olduğunu belirten Balaban, konunun sadece yapı stoku ve altyapı üzerinden değil, pek çok risk sektörünü dikkate alan bir bakış açısıyla ele alınması gerektiğini savundu. Son olarak, yaşanan büyük depremde 11 hatta 18 kentin etkilendiğini hatırlatarak, bu kentlerin eskisinden nasıl daha iyi hale getirileceği sorusunun da bir risk azaltma eylemi olduğunu belirtti. Kentleri fiziksel olarak canlandırırken toplumsal canlanmanın unutulmaması gerektiğini, ikisinin bir arada düşünülmesi gerektiğini vurgulayan Balaban, kentlerin çoklu tehlikelere ve en kötü senaryoya hazırlanması için çalışılması gerektiğini ifade ederek konuşmasını tamamladı.

Doç. Dr. Ender PEKER, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Doç. Dr. Ender Peker, konuşmasına bir önceki konuşmacı Doç. Dr. Meltem Şenol Balaban'ın çizdiği kavramsal ve kuramsal çerçevenin önemini vurgulayarak başladı ve bu çerçeve üzerinden somut uygulamalar ele almanın verimli olacağını belirtti. Peker, coğrafyamızda yüzyıllardır var olan ancak unutilan "yağmur suyu hasadı" uygulamalarının bugünkü koşullarda nasıl yeniden canlandırılabilirliğini ve kentsel planlamanın bir parçası haline getirilebileceğini ele aldı.

Yağmur suyu hasadını iki temel noktaya temas eden akılcı bir çözüm olarak tanımlayan Peker; bunlardan birincisinin yeni bir su kaynağı yaratmak, ikincisinin ise afet önleme noktasında stratejik bir önlem almak olduğunu ifade etti. Kentsel alanlardaki yoğun yapılaşma ve betonlaşma nedeniyle sızdırmaz yüzeylerin arttığını, bu durumun yeraltı sularının beslenmesini ciddi şekilde kısıtladığını belirten Peker; doğal ortamda yavaş seyreden yüzey akışının sert zeminlerin artışıyla hızlandığını ve bu durumun başlı başına bir sel ve taşkın riski oluşturduğunu vurguladı. Konuşmasında konuyu bina ölçeğinde çatı toplama sistemleri ve kentsel ölçekte açık alanlardaki uygulamalar olmak üzere iki boyutta ele aldı.

Mevzuat altyapısına ilişkin değerlendirmelerde bulunan Peker, üst ölçekli planlarda yağmur suyu yönetiminin vurgulanmasına rağmen, konunun kentsel planlamayla doğrudan bulunduğu noktanın 2021 yılında "Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği"nde yapılan değişiklikle olduğunu hatırlattı. Bu düzenlemeyle 2000 m²'den büyük parsellerde yağmur suyu toplama sistemlerinin zorunlu hale getirildiğini, son yapılan güncellemeyle de bu sistemler için 7 m³'lük bir hacim şartı eklendiğini aktardı. Ancak uygulamada yaşanan aksaklıklar nedeniyle mevzuatın henüz "emekleme" aşamasında olduğunu belirterek, uygulamanın sağlıklı yürütülebilmesi için merkezi otorite ile yerel yönetimler arasında daha detaylı bir iş birliğine ihtiyaç duyulduğunun altını çizdi.

Peker, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İSKİ, ilçe belediyeleri, bakanlıklar, özel sektör ve akademisyenlerin katılımıyla beş yıl süren "katılımlı eylem araştırması" sürecinden elde ettikleri bulguları paylaştı. Bu kapsamda, sadece yasal bir madde koymanın uygulamayı başlatmaya yetmediğini; bir yapının projelendirilmeden ruhsata, inşaatın iskân ve kullanım aşamasına kadar olan sürecinde farklı zorluklar yaşandığını ifade etti. İmar planlaması aşamasında belediyelerin iradesine rağmen, plan notu değişikliklerinin siyasi veya gündem yoğunluğu nedeniyle ertelenebildiğini belirtti. Piyasa tarafında ise konuya sadece ekonomik getiri gözüyle bakıldığını, danışmanlık maliyetleri ve sistem karmaşıklığının engel olarak görüldüğünü aktardı. Yağmur suyu yönetiminin basit bir konu olmadığını; toplanan suyun hesabı, depo kapasitesi ve suyun bekleme süresi gibi değişkenlerin titizlikle hesaplanması gerektiğini, aksi takdirde toplum sağlığını tehdit edebilecek risklerin oluşabileceğini vurguladı. Müteahhitlerin ise arıtma ve ek inşaat maliyetleri nedeniyle bu sistemlerden kaçındığını ve teşvik mekanizmalarının eksikliğinden şikâyetçi olduğunu dile getirdi.

Uygulama sürecindeki en kritik aşamanın “kullanım ve denetim” olduğunu belirten Peker, sistemlerin bakımı için yeterli personel ve teknik deneyim eksikliğine dikkat çekti. Yasal zorunluluk olsa da toplumun konuyu sahiplenmesinin zaman alacağını ifade ederek, buradaki en büyük engelin kentlerde şebeke suyunun alternatif maliyetlere kıyasla hala ucuz olması olduğunu savundu. Bu durumun, yağmur suyu veya gri su gibi alternatif kaynaklara yönelme motivasyonunu düşürdüğünü belirtti. Ayrıca, inşa edilen sarnıçların aktif olarak kullanılıp kullanılmadığına dair etkili bir denetim mekanizmasının bulunmadığını; bazı örneklerde denetim sırasında boş bir ofis odasının “sarnıç odası” olarak gösterilip onay alındığına dair geri bildirimler aldıklarını paylaştı.

Kamunun öncü rolüne değinen Peker, Kadıköy Belediyesi örneğini vererek, belediyenin beş hizmet binasında yağmur suyu toplama sistemini aktif olarak kullandığını ve elde edilen suyun %90'ının sokak ve çöp konteyneri yıkama işlerinde değerlendirildiğini aktardı. Bu sistemlerin dijital ikiz veya izleme sistemleriyle entegre edilerek, ne kadar su tasarrufu sağlandığının veriye dayalı olarak takip edilmesinin önemini vurguladı. Açık alan ölçeğinde ise yeşil alanlar, dere kenarları, kamu binalarının bahçeleri, spor alanları, meydanlar ve otopark altlarının bu iş için en uygun noktalar olduğunu; özellikle afet anlarında şebeke suyunun kesilmesi durumunda bu noktasal çözümlerin hayati önem taşıyacağını belirtti.

Dünyadan iyi uygulama örneklerini paylaşan Peker; Hong Kong'da yoğun yapılaşmanın olduğu bölgelerde yeraltı sarnıç sistemleri ve akıllı kapaklarla su baskınlarının önlendiğini, Hollanda ve Avustralya'da ise meydanlarda “su masası” veya modüler “kafes sistemleri” ile suyun hem depolandığını hem de kamusal alanın bir parçası kılındığını anlattı. Bu projelerin multidisipliner bir çalışma gerektirdiğini, sadece Çevre Koruma veya İklim Değişikliği müdürlüklerinin değil, belediyedeki tüm ilgili birimlerin eşgüdümlü çalışmasının şart olduğunu ifade etti. Son olarak Kadıköy'deki pazar alanları üzerine yaptıkları çalışmada, çatıdan toplanan suyun hem temizlikte hem de olası bir deprem anında alandaki su ihtiyacını karşılamada kullanılmasını kurguladıklarını belirten Peker; yağmur suyu hasadının parsel ölçeğinden kent ölçeğine kadar mekânsal planlarla entegre edilmesi gerektiğini ve “Suya Duyarlı Planlama ve Kentsel Tasarım” yaklaşımının benimsenmesi gerektiğini vurgulayarak konuşmasını tamamladı.

Doç. Dr. Burcu ZEYBEK, İstanbul Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü

Doç. Dr. Burcu Zeybek konuşmasına, afet yönetiminin genellikle mühendislik veya doğa bilimleri perspektifinden ele alınan teknik bir süreç olarak görüldüğünü, ancak afetin öncesi, sırası ve sonrasını kapsayan bu yapının aslında çok katmanlı ve multidisipliner bir karakter taşıdığını belirterek başladı. 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinin, sürecin “iletişim” boyutunun profesyonelce yönetilmesinin hayati bir gereklilik olduğunu acı bir tecrübeyle gösterdiğini ifade eden Zeybek, günümüzde konvansiyonel medyanın yerini dijital medyanın aldığı ve herkesin birer içerik üreticisi haline geldiği yeni bir medya ekosisteminde yaşandığını vurguladı. Bu yeni ekosistemde krizlerin etkileşimle büyüyerek kontrolsüz bir “kar topu” gibi kaotik durumlara dönüşebildiğine bizzat şahit olduklarını dile getirdi.

Afet iletişiminin, kamu kurumları veya yerel yönetimler tarafından afetzedelere yönelik yapılan tek taraflı bir bilgilendirme faaliyeti olmadığını savunan Zeybek, sürecin yerel yönetimlerin resmi hesaplarını da kapsayacak şekilde profesyonel bir dijital stratejiyle yürütülmesi gerektiğini belirtti. Dijital çağın en büyük sorunlarının dezenformasyon ve manipülasyon olduğuna dikkat çeken Zeybek, afet sonrası arama-kurtarma süreçleri için kritik olan ilk 7 ile 14 günlük zaman diliminde, dijital medyada üretilen içeriklerin hem avantajlarını hem de dezavantajlarını net bir şekilde gördüklerini aktardı. Doğru bilginin hayat kurtarıcı etkisinin tartışılmaz olduğunu, ancak yanlış bilginin kontrolsüz ve hızlı yayılımı nedeniyle müdahale ekiplerinin zaman zaman yanlış enkazlara veya konumlara yönlendiğini, bu sebeple asıl ihtiyaç duyulan noktalara ulaşamadığı durumların yaşandığını ifade etti.

“Çağdaş kriz yönetimi” olarak adlandırdığı afet iletişimini, krizin dijital ortamda doğup büyüdüğü bir süreç olarak tanımlayan Zeybek, bu kontrolsüz alanda krizi yönetmenin hem çok kolay hem de çok zor olduğunu belirtti. Bu süreçte toplumsal dayanıklılığı artırmak, kurumsal kapasiteyi güçlendirmek ve güven inşa etmek için “dijital kamusal alanı” doğru yönetmenin esas olduğunu vurguladı. Dijital kamusal alan yönetimini; yerel yönetimlerin ve kamu kurumlarının şeffaf, zamanında ve tutarlı bir içerik yönetimiyle sürece dahil olması şeklinde tanımlayan Zeybek, 6 Şubat depremlerinde bilginin üretimi, dolaşımı ve doğrulanması noktasında geleneksel modellerin sınırlarının aşıldığını, geleneksel medya araçları yetersiz kalırken krizin yeni aktörleri olan dijital platformların her birinin farklı fonksiyonlarla öne çıktığını detaylandırdı.

Platformların kullanım biçimlerini analiz eden Zeybek; X platformunun müdahale anında en sık kullanılan, milyonlarca etkileşim alan ve doğrudan bilgi akışı sağlayan ana meca işlevi gördüğünü; Instagram’ın özellikle “Reels” videoları üzerinden 10 saniye ve altındaki görsel tanıklıklarla içerik üretilen bir alana dönüştüğünü; TikTok’un duygu yoğunluklu içeriklerin viral hale geldiği ve daha genç bir kitleye hitap eden bir akış sunduğunu; WhatsApp ve Telegram gibi kapalı gruplar üzerinden yapılan çağrıların ise iletişimin yönetiminde bazen büyük bir katkı sağlarken bazen de bilgi kirliliğini artırarak krizin kaynağına dönüştüğünü aktardı. Kendisinin de 1999 İzmit depremini 15 yaşındayken yaşamış biri olduğunu belirten Zeybek, 17 Ağustos’un sembolü olan “Sesimi duyan var mı?” sloganının, 6 Şubat’ta sosyal medyada adres ve konum bilgileriyle birleşerek “dijital bir çılgıncı” dönüştüğünü ifade etti. Dijital platformların artık birer iletişim kanalı olmaktan çıkıp “dijital afet alanına” evrildiğini, ancak bu yoğun veri akışının, arama-kurtarma süreçlerinde zaafaların yaşandığı ilk günlerde kaosu daha da tetiklediğini ve geleneksel kriz hatlarının kapasitesini zorladığını belirtti.

Kurumsal iletişim açısından süreci değerlendiren Zeybek, valiliklerin, belediyelerin ve AFAD gibi kurumların ilk 24 saatte gecikmeli bilgilendirme ve koordinasyon kesintileri gibi zafiyetler yaşadığının gözlemlendiğini aktardı. Resmi kurum hesaplarına gelen on binlerce yorumun kurumsal kapasiteyi zorlayarak iki yönlü iletişimi tıkadığını, bu durumun da dijital platformlardaki bilgi kirliliğini artırdığını vurguladı. Deprem sonrası 2023 yılında Sağlıklı Kentler Birliği aracılığıyla belediyelere gönderilen “Afet İletişim Yönetimi Rehberi”nde üç temel ilkeyi vurguladığını hatırlatan Zeybek, bu ilkelerin “açık, sade ve erişilebilir iletişim” olduğunu, güven inşasının ancak sürekli, tutarlı ve şeffaf bir bilgi akışıyla mümkün olabileceğini söyledi. Medyanın arama-kurtarma süreçlerini birer “kahramanlık” hikâyesi gibi sunmasını eleştirerek, bu yaklaşımın algının olguların önüne geçmesine neden olduğunu ve güvenilirliğin sarsılmasına yol açtığını ifade ederek, süreçte kurumlar, STK’lar, medya ve dijital platformların bütünsel bir ekosistem olarak hareket etmesi gerektiğini savundu.

Deprem döneminde paylaşılan içerik türlerini operasyonel fayda açısından analiz eden Zeybek; yardım çağrıları ve GPS tabanlı konum paylaşımlarının müdahaleyi kolaylaştırdığını, ancak ses kayıtlarının duygusal bir mobilizasyon sağlasa da konum ve kişi sayısı gibi somut veriler içermediği için operasyonel olarak yetersiz kaldığını belirtti. Enkaz görüntülerinin görsel tanıklık olarak farkındalığı artırıp viral olduğunu, Google Sheets gibi online sistemlerin koordinasyon verileri açısından gönüllü organizasyonlarda büyük rol oynadığını, ancak eski veya başka ülkelere ait görsellerle yapılan dezenformasyonun toplumu infiale sürüklediğini aktardı. Sosyal medyadaki “algoritmik görünürlük” meselesinin kritikliğine değinen Zeybek, adres içeren ve müdahaleye teşvik eden paylaşımlar algoritmalarca öne çıkarılırken; sadece etkileşim almak amacıyla sahte içerik üreten “troll” hesapların ve güncellik manipülasyonu yapan kullanıcıların ciddi bir kaynak ve zaman kaybına yol açtığını vurguladı.

Sonuç olarak, doğrulanmamış bilginin duygusal içeriklerle pompalanarak gerçek bilgiden daha hızlı yayılmasının operasyonel bir engel olduğunu belirten Zeybek, hem resmi hesapları yöneten profesyonellerin hem de bireysel kullanıcıların “dijital medya okuryazarlığı” reflekslerini geliştirmesi gerektiğini savundu. Teyit mekanizmalarını işlet-

meden hiçbir bilginin etkileşim ağına dahil edilmemesi gerektiğini vurgulayan Zeybek, hayati söylem ile kırılğan alan arasındaki dengeyi korumak için, geçmiş afetlerin dijital içerik analizlerini yaparak daha dirençli “afet iletişim sistemleri” ve bir yol haritası oluşturulmasının şart olduğunu ifade ederek konuşmasını tamamladı.

Dr. Tuğçe TEZER, MSGSÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Dr. Tuğçe Tezer, yaklaşık on üç yıldır üzerine akademik çalışmalar yürüttüğü Antakya kenti özelinde, deprem ve planlama ekseninde geçmişten günümüze yaşanan süreçleri ve kentin neden bir “dirençli kent” olamadığının hikâyesini detaylı bir sunumla aktardı. Konuşmasına risk yönetimi çerçevesini netleştirmek amacıyla teknik kavramların ayırımına değinerek başlayan Tezer, bir fay hattının varlığının şüphesiz bir “tehlike” olduğunu, ancak bunun tek başına bir “risk” teşkil etmediğini belirtti. İstanbul örneği üzerinden fay hattı üzerinde veya yakınında kurulu olmanın bir “maruziyet”, binaların dayanıksızlığının ise “zarar görülebilirlik” oluşturduğunu ifade eden Tezer, riskin ancak tüm bu bileşenlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan bir durum olduğunu vurguladı. Bu kavramsal çerçeveden hareketle, Antakya’da yaşanan sürecin bir doğa olayının doğal afete, hatta merkezi yönetimin tabiriyle “asrın felaketine” dönüşme süreci olduğunu, bu felaketin nasıl doğduğunun ve sonrasında neler yapıldığının irdelenmesi gerektiğini söyledi.

Kahramanmaraş merkezli bir depremin ardından, merkez üssünden 300 kilometre uzaklıktaki bir kentin üç yıldır neden hala afet bölgesi olarak konuşulduğunu sorgulayan Tezer, deprem öncesi ve sonrası kızılotesi uydu görüntüleri üzerinden yıkımın boyutunu gözler önüne serdi. Hatay’da deprem öncesi mevcut olan 357.000 konutun 215.000’inin ağır hasarlı veya yıkık, 25.900’ünün orta hasarlı ve 189.000’inin az hasarlı hale geldiğini belirterek, rakamların vahameti tek başına ortaya koyduğunu ifade etti. Antakya’da depreme hazırlık sürecinin büyük bir soru işareti barındırdığını, afet toplanma alanlarının büyük ölçüde yapılaşmaya açıldığını ve yapılaşma ile kentleşmenin aynı şey olduğu yanlışlığının sürdürüldüğünü dile getirdi. Anayasa’nın 57. maddesiyle güvence altına alınan barınma hakkının, 2018-2021 yılları arasında uygulanan “İmar Barışı” gibi aflarla zedelendiğini belirten Tezer, sadece Hatay’da 56.000’in üzerinde başvuru yapılarak mühendislik hizmeti almamış binlerce binanın yasallaştırıldığını aktardı. Kentsel dönüşüm girişimlerinin sonuçsuz kaldığını, şehir planlamanın kâğıt üzerinde kalarak bir “imar tadilatları silsilesine” dönüştüğünü, doğal alanların tahrip edildiğini ve yapı denetiminin etkin işletilemediğini vurguladı.

Kentin makroformunu ve ekolojik dengesini bozan tarihsel ve stratejik kararlara haritalar eşliğinde değinen Tezer, Amik Gölü’nden Hatay Havalimanı’na uzanan süreci detaylandırdı. 1975 yılında Amik Gölü’nün son derece yanlış bir kararla kurutulduğunu, önce tarım alanı olarak kullanılan bu bölgeye 2007 yılında havalimanı, hemen ardından kuzey girişine ise devlet hastanesi inşa edildiğini belirtti. Afet anında en dayanıklı olması gereken kritik yapıların, en dayanıksız zemine, yani bir göl tabanına yerleştirildiğini; burasının sadece bir sulak alan değil, aynı zamanda üç fay hattının kesişim noktası ve kuş göç yolları üzerinde olduğunu ifade etti. Havalimanı yer seçiminin bir tesiste olmaması gereken her türlü olumsuz özelliğe sahip olduğunu belirten Tezer, bu koşullar el birliğiyle hazırlandıktan sonra yaşanan yıkıma şaşırmanın rasyonel bir yaklaşım olmadığını savundu. Benzer şekilde, geçmişte Habibi Neccar Dağı’nın eteklerinden süzülen suların Roma yol sistemiyle nehre ulaştığı doğal sistemin bozularak, Asi Nehri’nin 1930’dan 2021’e kadar geçen sürede etrafı betonlarla çevrili bir su kanalına dönüştürüldüğünü aktardı. Kentin gelişim desenine zemin mukavemet haritası eklendiğinde, Antakya’nın neredeyse tamamının zayıf zeminler üzerinde kurulu olduğunun görüldüğünü belirten Tezer, bunun “buraya yapılaşmayalım” demek olmadığını; 2025 yılı teknolojisiyle, doğru planlama ve denetimle buralarda güvenli yaşamın mümkün olduğunu ancak bu gerekliliklerin yerine getirilmediğini ifade etti.

Kentin planlama geçmişine yönelik eleştirilerini sürdüren Tezer, 2012 öncesindeki belde belediyeleri döneminde teknik donanım olmadan meclis üyeleriyle zeytinliklerin ve doğal alanların imara açıldığını hatırlattı. 2014 yılında Büyükşehir Belediyesi kurulduğunda ise bu parçalı ve sorunlu planların birleştirilerek “Çevre Düzeni Planı” oluşturulmasının en temel kritik hata olduğunu savundu. Türkiye’deki yasal mevzuat ve sistemin kapsamlı olmasının, denetimin kendiliğinden gerçekleşeceği anlamına gelmediğini, bunun bir yerleşme kültürü meselesi olduğunu vurguladı. 2011 yılında yapılan Hatay Deprem Çalıştayında uzmanların “Master plan acilen yapılmalı, yoksa en az 40.000 kişi hayatını kaybeder” uyarısında bulunduğunu, 2021 yılında hazırlanan raporlardaki senaryonun ise maalesef 6 Şubat’ta birebir yaşandığını dile getirdi. Hazırlanmak için vakit olmasına rağmen bu sürecin değerlendirilemediğini, basına, belediyelere ve merkezi yönetime yapılan sürekli çağrılarının karşılıksız kaldığını belirtti.

Yıkımın nedenlerini; kurumlar arası koordinasyon eksikliği, parçalı yapılaşma, gerekli önlemler alınmadan zayıf zemin üzerine inşaat yapılması, deprem yönetmeliğine uygun olmayan yapılaşmalar ve yönetmeliğin yetersiz kaldığı durumlar, canlı fay hatları üzerinde yapılaşma ve yapı denetimi eksikliği olarak sıraladı. Suçlu arama sürecinde sorumluluğun sadece müteahhitlere yüklenemeyeceğini, bunun bir sorunlar zinciri olduğunu ifade eden Tezer, denetim sisteminin suistimale açıklığına ve sektördeki nicelik sorununa dikkat çekti. 6 Şubat 2023 itibarıyla Türkiye’de 450.000 müteahhit varken, tüm Avrupa Birliği’nde bu sayının 25.000 civarında olduğunu; depremden sonra Türkiye’deki sayının 200.000 daha artarak, 18 yaşını dolduran her vatandaşın bu kadar hayati bir mesleği yapabiliyor olmasının ürkütücü olduğunu vurguladı. Bu durumun sembolik bir örneği olarak Rönesans Rezidans’ı gösteren Tezer, belde belediyesi döneminde zeytinlik üzerine inşa edilen ve “Cennetten bir kare” sloganıyla satılan bu yapının binlerce kişiye mezar olduğunu hatırlattı. Acı olanın, çalıştayda deprem uyarısı yapan isimlerden birinin bu rezidansın müteahhidi olması, dönemin ilçe belediye başkanının ise sonraki on yıl boyunca Hatay’ı yönetmesi olduğunu belirterek, sorunun bir “bilme-me” sorunu değil, bir “uygulama ve tercih” sorunu olduğunu söyledi.

Konuşmasının son bölümünde kentin mevcut durumuna değinen Tezer, bugün gelinen noktada Antakya’nın rezerv alan tartışmaları, belirsiz mülkiyet devirleri ve 6A maddesi uygulamalarıyla büyük bir şantiyeye dönüşmüş durumda olduğunu ifade etti. Enkaz kaldırma süreçlerinde tarım alanlarının hedef alındığını, “yerinde ayrıştırma” uygulamaları nedeniyle halkın asbest ve kanser riskiyle karşı karşıya bırakıldığını, kültürel mirasın ise çok kötü bir muamele gördüğünü aktardı. Antakya’da belirsizlik, dağınıklık, plansız inşaatlar ve denetim eksikliğinin hala devam ettiğini belirterek, Hatay’da bugün hala iki yüz binin üzerinde insanın konteynerlerde yaşadığını hatırlattı. Kentin iyileşmesi adına bir şey yapmak isteyen herkesi öncelikle gidip kenti yerinde görmeye davet eden Tezer, duyulanlardan çok daha farklı bir tablo ile karşılaşılacağını ve orada her türlü nitelikli desteğe ve uzmanlığa ihtiyaç duyulduğunu vurgulayarak sözlerini tamamladı.

2. Oturum: Afetlere Dirençli Toplular

Moderatör: Dr. Gökhan YILDIRIMKAYA, BM Nüfus Fonu (UNFPA) Türkiye

Katılımcılar: Prof. Dr. A. Nuray KARANCI, TOBB ETÜ Psikoloji Bölümü
Prof. Dr. Sibel KALAYCIOĞLU, ODTÜ Sosyoloji Bölümü (Emekli)
M. Nihan KÜREKÇİ, Başkent Üniversitesi Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü
Murat ARAS, İzmir Büyükşehir Belediyesi Veteriner İşleri Dairesi Başkanlığı

Prof. Dr. A. Nuray KARANCI, TOBB ETÜ Psikoloji Bölümü

Prof. Dr. A. Nuray Karancı, konuşmasına afet psikolojisinin toplum nezdinde ve kurumsal düzeyde genellikle yanlış anlaşıldığını, bu disiplinin sadece afet gerçekleşikten sonra travma yaşayan bireylere destek sağlayan sınırlı bir müdahale alanı gibi algılandığını belirterek başladı. Oysa psikoloji biliminin afet öncesi hazırlık, risk algısı ve davranış değişikliği süreçlerine dair çok önemli kuramları ve uygulamaları olduğunu vurgulayan Karancı, bilginin eyleme dönüşmesindeki dirençlere dikkat çekti. Bir önceki oturumda tartışılan su tasarrufu konusuna atıfta bulunarak, kuraklık uyarılarına rağmen sokakta hortumla araba yıkayan bireylerin varlığını örnek gösterdi ve bu durumun, teknik bilgi mevcut olsa bile bu bilginin davranışa dönüşmesinde ciddi psikolojik ve alışkanlık temelli dirençler bulunduğunu kanıtladığını ifade etti. Bu nedenle, farkındalık ve davranış değişikliği çalışmalarının tek seferlik uyarılarla değil, bıkmadan, sürekli tekrarlanan ve çeşitli mecralardan iletilen mesajlarla yürütülmesi gerektiğini savundu.

Afet sonrası sürecin “psikososyal destek” olarak bilinen kısmına değinen Karancı, bu aşamada insanların psikolojisinde ne tür değişimlerin yaşandığı, bu sorunların kimlerde daha yoğun görüldüğü ve hangi grupların daha kırılgan olduğu konularının incelendiğini aktardı. Hatay örneği üzerinden, afetlerin üzerinden yıllar geçse bile yıl dönümlerinin travmatik bellek açısından kritik eşikler olduğunu ve tetikleyici rol oynadığını belirterek, destek çalışmalarının bu tarihsel döngüler dikkate alınarak planlanması gerektiğini vurguladı. Afetzedelere yaklaşımda temel bir ilkenin altını çizen Karancı, afet yaşayan insanların “psikolojik hasta” olarak etiketlenmemesi gerektiğini; onların olağandışı ve ekstrem bir duruma maruz kalmış “normal insanlar” olduğunu ve yaklaşımın bu bilinçle şekillenmesi gerektiğini ifade etti. Afetzedelerde travmaya bağlı olarak bellek, dikkat ve algı süreçlerinde daralma yaşanabileceği bilimsel gerçeğinden hareketle, iletişim süreçlerinin ve bürokratik işlemlerin mümkün olduğunca açık, sade ve net yürütülmesi gerektiğini belirtti.

Toplumsal hafıza ve “unutmama” meselesini eleştirel bir perspektifle ele alan Karancı, yıl dönümlerinde sıkça kullanılan “Unutmadık, unutturmayacağız” sloganlarının, içi doludurulmadığı takdirde kuru bir söylemden öteye gidemeyeceğini savundu. Sağlıklı kentler vizyonu çerçevesinde unutmamanın, sadece acıyı hatırlamak değil; geçmişten ders çıkararak geleceğe yönelik somut önlemler almak anlamına gelmesi gerektiğini ifade etti. Hazırlık sürecinin hem bireysel düzeyde yapılması hem de modern kent yaşamında kaybedilen mahalle kültürünün ve topluluk ağlarının yeniden canlandırılmasıyla mümkün olacağını belirten Karancı, komşuluk ilişkilerinin ve dayanışma ağlarının afet anında ilk müdahale ve psikolojik direnç açısından hayati bir kaynak olduğunu dile getirdi.

Sorumluluk alma bilinci konusuna da değinen Karancı, kültürel kodlarımızda sorumluluğu genellikle belediye, devlet veya bir üst makama atma eğilimi olduğunu, ancak vatandaşın da sürecin aktif bir öznesi olması gerektiğini vurguladı. Kurumların şeffaf, hesap verebilir ve güven veren bir bağ kurarak vatandaşı güçlendirmesi gerektiğini, mahalle tabanlı örgütlenmelerin hayata geçirilmesinin bu güveni tesis etmede kilit rol oynadığını ifade etti. Kurumsal hazırlık kapsamında ise 1999 Marmara Depremi'nden bu yana öğrenilemeyen en büyük dersin “koordinasyon” olduğunu belirten Karancı, aynı belediyenin içindeki farklı daire başkanlıkları arasında bile kopukluklar yaşanabildiğini, bütünlük bir afet planının ancak kurum içi ve kurumlar arası tam entegrasyonla mümkün olabileceğini eleştirel bir dille aktardı.

Hazırlıklı olma davranışını engelleyen faktörleri analiz etmek üzere İstanbul'un dört ilçesinde yürüttükleri ve 2024 yılında tamamlanan TÜBİTAK projesinden çarpıcı veriler paylaşan Karancı, AFAD ve ilçe belediyeleriyle iş birliği yaparak halka eğitim verdiklerini ve katılımcılara teşvik amacıyla deprem çantası hediye ettiklerini anlattı. Ancak bu teşvike rağmen vatandaşların katılım konusunda oldukça isteksiz davrandığını, çağrılan kişilerin %30'unun sadece çantayı alıp gitmek istediğini belirterek, toplumdaki “kadercilik” algısının hazırlık önündeki en büyük engel olduğunu tespit ettiklerini söyledi. Olayı tamamen kadere bağlamanın bireyi pasifize ettiğini ve harekete geçmesini engellediğini vurgulayan Karancı, çözümün öz yeterlilik duygusunu artırmak ve kurumlara duyulan güveni tazelemekten geçtiğini ifade etti.

Afet sonrası psikolojik tepkileri; travma sonrası stres bozukluğu, komplike yas ve kaygı bozuklukları olarak sıralayan Karancı, bu durumun herkes için geçerli olmadığını, toplumun yaklaşık %20'lik bir kesiminde bu problemlerin kalıcı hale geldiğini belirtti. Bu kalıcılığı engellemenin yolunun, afet sonrası verilen sosyal ve psikososyal destekten geçtiğini; sadece psikolojik yardımın değil, barınma gibi temel ihtiyaçların karşılanması ve verilen sözlerin tutulmasının da travmanın iyileşmesinde kritik olduğunu vurguladı. Afetzedelere yaklaşımda uluslararası kabul gören beş temel prensibi (Güvenlik, Sakinleştirme, Öz Yeterlilik, Bağlantılı Olma, Umut) detaylandıran Karancı, kişilerin zemin altlarından kaydığı için öncelikle güvende hissettirilmesi gerektiğini, yardımların kişilerin pasifize edilmeden kendi başlarına yapabilmelerini teşvik edecek şekilde öz yeterlilik sunulması gerektiğini ve insanların sosyal ağlarından koparılmadan desteklenmesi gerektiğini anlattı.

Konuşmasının sonunda yerel yönetimlere somut bir öneride bulunan Karancı, “Psikolojik İlk Yardım”ın sadece ruh sağlığı uzmanlarının tekelinde olmaması gerektiğini, tıpkı fiziksel ilk yardım gibi halkın tamamına öğretilmesi gereken temel bir beceri olduğunu savundu. Afet anında herkesin birbirine nasıl yaklaşacağını bilmesi durumunda, iyi niyetle yapılan ancak zarar verici olabilen yanlış müdahalelerin önüne geçilebileceğini belirtti. Psikoterapi gibi ileri düzey müdahalelerin uzmanlara bırakılmasını, ancak halkın psiko-eğitimlerle yaşayabilecekleri duygusal durumlar ve başa çıkma yöntemleri konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini ifade eden Karancı, psikoloji biliminin kuramlarının evlerde ve mahallelerde bir “hazırlık normu” oluşturmak için kullanılması çağrısında bulunarak sözlerini tamamladı.

Prof. Dr. Sibel Kalaycıoğlu, konuşmasına panelin psikoloji, sosyoloji, hayvan hakları ve gıda güvenliği gibi farklı disiplinleri bir araya getiren yapısının önemine dikkat çekerek başladı. Prof. Dr. Nuray Karancı ile uzun yıllardır benzer platformlarda afet yönetimi üzerine konuştuklarını, ancak bilimsel doğruların bilinmesine rağmen uygulama tarafında beklenen hareketliliğin sağlanamamasından dolayı bir “hüsran” noktasına geldiklerini ifade etti. 1999 Marmara Depremi’nden bu yana ODTÜ inisiyatifiyle İzmit, Kocaeli, Eskişehir ve Van gibi afet bölgelerinde sahada bulunduğunu, çadır kentleri ve prefabrik alanları incelediğini belirten Kalaycıoğlu, bir sosyolog olarak temel odak noktasının “sosyal kırılma” ve “eşitsizliklerin afetle yeniden üretilmesi” olduğunu vurguladı.

Afet kavramına teorik ve sosyolojik bir perspektiften yaklaşan Kalaycıoğlu, afetin sadece fiziksel bir yıkım değil, çok boyutlu bir “sosyal olgu” olduğunu belirtti. Teknik ve fiziksel düzenlemelerin (sağlıklı konutlar, altyapı vb.) gerekliliğini kabul etmekle birlikte, afetin bir “neden” değil, bir “sonuç” olduğunun altını çizdi. Bu bağlamda “doğal afet” kavramını şiddetle reddettiğini belirten Kalaycıoğlu; tehlikelerin (deprem, sel vb.) doğal olduğunu, ancak toplumun bu tehlikelere hazırlıklı olmaması durumunda ortaya çıkan yıkımın “afet” olarak tanımlandığını, dolayısıyla afetin doğal veya olağandışı bir durum değil, yönetilememiş bir sürecin sonucu olduğunu savundu.

Türkiye’nin afet politikalarını tarihsel bir süzgeçten geçiren Kalaycıoğlu, sistemin büyük ölçüde afet sonrasında (müdahale, arama-kurtarma, yeniden inşa) endekslediğini eleştirdi. Bilimsel literatürde 2000’li yıllara kadar hâkim olan “Risk Yönetimi” kavramının, yerini artık hazırlık süreçlerini, toplumsal katılımı ve çok paydaşlılığı kapsayan “Risk Yönetimi” kavramına bıraktığını hatırlattı. Türkiye’nin ise henüz bu ikinci faza, yani risk yönetimi aşamasına tam anlamıyla geçemediğini; afet öncesi hazırlık konusunda ciddi deneyim eksiklikleri bulunduğunu ifade etti. Bu eksikliği gidermek için gerekli olan zihniyet dönüşümünün, kurumlar arası koordinasyonun ötesinde, “topyekûn ve bütünsel” bir düşünme biçimini gerektirdiğini vurguladı. Kurumların sadece kendi görev alanlarını savunup diğerleriyle ilgilenmemesinin çözüm getirmediğini, çok disiplini ve çok aktörlü bir çalışma modelinin şart olduğunu belirtti.

Afetlerin toplumun her kesimini aynı şekilde etkilemediği gerçeğinden hareketle “sosyal kırılma” kavramını detaylandıran Kalaycıoğlu, toplum içindeki engelli, yaşlı, kadın, göçmen, çocuk ve yoksul gibi grupların risk karşısında farklı zarar görülebilirlik düzeylerine sahip olduğunu ifade etti. Bu grupların risklerinin önceden saptanmaması ve azaltılmaması durumunda, afet sonrasında çadır kentlerde veya geçici barınma alanlarında kaosun hâkim olacağını belirtti. Sosyal kırılmaların önceden çalışılmadığı senaryolarda, insanların afet anında kendilerine has, plansız ve yönetilmesi imkânsız bireysel stratejiler geliştirdiğini, bunun da kriz yönetimini kilitlediğini savundu. Kentsel dönüşüm süreçlerindeki hatalara örnek olarak İstanbul Fikirtepe’yi gösteren Kalaycıoğlu, bir yanda yükselen devasa binaların, diğer yanda dönüşmemiş alanlarda hak kayıpları yaşayan insanların varlığının, fiziksel yenilenmenin toplumsal sorunları çözmediğinin bir kanıtı olduğunu dile getirdi.

Eğitim ve farkındalık çalışmalarına yönelik eleştirilerde bulunan Kalaycıoğlu, “Çök-Kapan-Tutun” gibi standart uygulamaların, yapı stokuna güvenmeyen bir toplumda karşılık bulmadığını belirtti. Büyükçekmece’de yürüttükleri bir saha çalışmasında vatandaşların, özellikle kadınlar ve göçmenlerin, “Eğitim aldık ama evimize güvenmediğimiz için deprem anında kaçmalı mıyız, kalmalı mıyız bilmiyoruz” şeklindeki geri bildirimlerini paylaştı. İnsanların binalarına güvenmediği bir ortamda, Japonya gibi sağlam yapı stokuna sahip ülkelerden transfer edilen davranış kalıplarının işlevsiz kaldığını, eğitim içeriklerinin Türkiye gerçeklerine göre yeniden düzenlenmesi gerektiğini savundu. Ayrıca, “sosyal koruma” kavramının sadece sosyal yardım olarak anlaşılması gerektiğini; bunun barınma, iş, gıda ve suya erişim gibi temel hakların güvence altına alınması anlamına geldiğini vurguladı.

Toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna özel bir parantez açan Kalaycıoğlu, kadınların eğitim ve iş hayatında geride bırakıldığı, bağımlı nüfus olarak görüldüğü bir toplumda, afet anında kadınlardan güçlü bir toparlanma ve uyum stratejisi beklenemeyeceğini ifade etti. Dirençliliği artırmanın ön koşulunun, afet öncesinde kadınların sosyal ve ekonomik olarak güçlendirilmesi olduğunu belirtti. Toplumsal hafıza konusunda ise yerel yönetimlerin afet müzeleri ve kütüphaneleri kurarak hafızayı canlı tutması gerektiğini savundu. Almanya Berlin’de İkinci Dünya Savaşı’nın izlerini taşıyan ve yıkık halde korunan kilise örneğini vererek, Türkiye’de ise enkazın ve izlerin hızla silinmesinin toplumsal hafızayı zayıflattığını, acı da olsa hatırlatan simgelerin korunması gerektiğini dile getirdi.

Kurumsal yapılanma ve irade eksikliğine değinen Kalaycıoğlu, her kurumda afetle ilgili bir birim kurulduğunu ancak bu birimlerin içinin çoğu zaman yetkin olmayan personel ile doldurulduğunu eleştirdi. Türkiye’de “yönetimsel irade” ve riski önceleyen zihniyetin eksik olduğunu, rant odaklı yaklaşımlar yerine gerçekten sorunu çözmeye odaklı bir iradenin gerekliliğini vurguladı. Konuşmasının sonunda, Büyükçekmece Belediyesi ile yürüttükleri “Geleceğin Dirençli Kentleri” projesini iyi bir uygulama örneği olarak paylaştı. Bu projede, halka kendi mahallelerinin risk ve imkân haritalarını çizdirdiklerini, vatandaşların taleplerini belediyenin imar ve planlama birimleriyle buluşturduklarını ve “nasıl bir dirençli kent” sorusuna katılımcı bir yöntemle, belediye ve halkı ortak bir noktada uzlaştırarak cevap aradıklarını anlattı. Bu tür “risk yönetimi” modellerinin yaygınlaşması gerektiğini belirterek sözlerini tamamladı.

M. Nihan KÜREKÇİ, Başkent Üniversitesi Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü

M. Nihan Kürekçi, konuşmasına 2014 yılından bu yana kısıtlı koşullarda gastronominin kullanılması üzerine çalışmalar yürüttüğünü belirterek başladı. Toplum genelinde gastronomi ile afet veya savaş kavramlarının yan yana getirilmesinde zorlandığını, oysa disiplinin tam da bu kriz anlarında hayati bir ihtiyaç olduğunu vurguladı. Gastronominin sadece lezzetli yemekler yapmak değil, asıl problem yaşandığında “Ne zaman, neye ihtiyaçla ve kimin için pişirmeliyim?” sorusuna yanıt veren disiplinler arası bir alan olduğunu ifade etti. Türkiye’de bu alanın geç geliştiğini belirten Kürekçi, uzun yıllar yıldızlı şeflerle çalıştıktan sonra Gaziantep’te “savaş gastronomisi” üzerine çalışırken eksikliği fark ettiğini aktardı. Dünyada “açlık beyannamesi” ilan etmiş tek şehir olan Gaziantep’in, 2014 yılında UNESCO gastronomi unvanını kutlarken aslında tarihsel olarak kuşatma altında kalmış bir şehrin afet modelini sunduğunu, bu durumun günümüz iklim değişikliğiyle mücadele için de önemli veriler sağladığını dile getirdi.

Dünya literatürünü değerlendiren Kürekçi, mevcut çalışmaların gastronomiden ziyade hayatta kalma ve ilk 72 saatte insanları biyolojik olarak yaşatma odaklı olduğunu, diğer tarafta ise gastronominin olağanüstü tabaklar ve lüks restoranların tekelinde kaldığını eleştirdi. Oysa asıl ihtiyacın, afetlerde insan hürriyeti, toplumsal dayanıklılık ve psikolojik direnç için organize edilmiş bir beslenme sistemi olduğunu savundu. Ülkemizde bu konunun ana muhatabı olan Kızılay’ın, tıpkı uluslararası Kızılhaç gibi kalori hesabı üzerinden hareket ettiğini, ancak gıda yardımlarında henüz netleşmiş ulusal kriterlerin bulunmadığını, bu kriterlerin yerel yönetimler tarafından oluşturulması gerektiğini vurguladı. Afet döngüsünü kendi alanında “yavaş gelişen afetler” ve “hızlı gelişen afetler” olarak ikiye ayıran yapısal bir metot izlediğini belirten Kürekçi, her iki durumun beslenme ihtiyacının farklı olduğunu; yangından zarar görmüş bir birey ile enkazdan çıkarılan bir bireyin beslenme rejiminin aynı olamayacağını ifade etti.

Saha çalışmalarına ve akademik gözlemlerine değinen Kürekçi, 6 Şubat depremlerinden sonra Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi’nde gerçekleştirdiği çalışmada, afet öncesi eğitimin önemini somut verilerle gördüğünü aktardı. 66 öğrenciyle yapılan ankette, eğer “afet gastronomisi” dersi depremden önce alınmış olsaydı, gençlerin psikolojik performanslarının ve topluluğa ait olma hislerinin çok daha yüksek olacağını ortaya çıktığını belirtti. Geçmiş bir laboratuvar olarak gördüğünü ifade eden Kürekçi, Hatay’a tekrar gittiğinde mevcut kültür reçetelerinin güncellenmesi gerektiğini tespit ettiğini;

çünkü büyük bir afetten çıkan ve iklim değişikliğiyle 45 dereceyi bulan sıcaklıklarda yaşayan bir toplumda eski beslenme alışkanlıklarının aynen sürdürülemeyeceğini savundu. İyileştirme yapmak için gastronominin devreye girmesi ve reçetelerin yeni koşullara göre revize edilmesi gerektiğini vurguladı.

Yavaş gelişen afetler kapsamında gıda güvenliği ve tarım politikalarına değinen Kürekçi, olası bir depremin etkilerinin gıda kriziyle birleştiğinde 6 Şubat'tan çok daha ağır olabileceği uyarısında bulundu. Türkiye'deki beslenme istatistiklerine dikkat çekerek, her beş çocuktan birinin aç, ancak her sekiz çocuktan ikisinin obez olduğunu; bunun da parası olanın da olmayanın da doğru beslenemediği anlamına geldiğini ifade etti. Çankaya Belediyesi'ne kendilerine tahsis edilen "kent bostanı" için teşekkür eden Kürekçi, bu sayede eğitimlerinde ilk defa Hollanda yerine Türkiye'den bir iyi uygulama örneği gösterebildiğini belirtti. İngilizlerin İkinci Dünya Savaşı'nı "Victory Gardens" (Zafer Bahçeleri) yöntemiyle kazandığını, Hollanda'nın dünyaya tarım sattığını ve kendisinin bile mantar miselini Hollanda'dan almak zorunda kaldığını hatırlatarak, 3 metrekaresik bir balkonda bile üretim yapabilmenin önemine değindi. Gastronomiye gıda mühendislerinin de dahil olmasıyla, 0-59 ay arası çocukların önceden haritalandırılarak afet süreçlerinde sofrada dirençli kılınabileceğini savundu.

İklim krizinin tarımsal üretime etkilerini somut ekonomik örneklerle anlatan Kürekçi, Nisan ve Mayıs aylarında yaşanan zirai don olayları nedeniyle bir limonun fiyatının 50 liraya çıktığını ve kendi kiraz ağacının ürün vermediğini paylaştı. Yerel yönetimlerin "sürdürülebilir gastronomi"yi ana bir ekonomik kaynak olarak görmesi gerektiğini, 2025 yılı projeksiyonlarındaki kuraklığın şimdiden yaşandığını ve toprağın mikrobiyolojisi için ziraat mühendislerinin sürece katılması gerektiğini belirtti. Hollanda'da yıkılmış evlerin inşaat alanlarında gerçekleştirilen tarım uygulamalarıyla insanların doyurulduğunu örnek gösteren Kürekçi, kişinin sofrada direnç kazanabilmesi için kendi gidasını üretebilme yeteneğini hatırlaması gerektiğini ifade etti. Ayrıca, su tasarrufu konusunda mutfakların kritik bir yer tuttuğunu, afet sonrası kurulan topluluk mutfaklarında suyun olmadığı durumlarda, suyun arıtılarak temizlik amacıyla kullanılabilmesi döngüsel sistemlerin kurulması gerektiğini belirtti.

Hızlı gelişen afetler başlığında yangın ve duman zehirlenmesi konusuna değinen Kürekçi, literatürde sadece Kaliforniya ve Akdeniz diyeti örneklerinin bulunduğunu, oysa Osmanlı arşivlerinde İstanbul yangınlarında halka dağıtılan şerbetlerin duman zehirlenmesine karşı tolerans geliştirdiğine dair kayıtlar olduğunu aktardı. Arama-kurtarma ekiplerinin beslenmesinin de ayrı bir uzmanlık alanı olduğunu vurgulayan Kürekçi, deprem riskli illerdeki dar sokaklara girme zorluğu düşünüldüğünde, personelin ilk 72 saatte performansını koruyacak özel menülere ihtiyaç duyduğunu belirtti. "Kişisel beslenme farkındalığı" kavramının altını çizen Kürekçi, kişinin kendi fizyolojisini tanımasının hayati olduğunu; özellikle afet anında milyonlara ulaşamadığı noktada yenidoğan üniteleri, kanser ve diyabetliler gibi hassas grupların beslenmesinin ön plana çıktığını ifade etti. Nüfusun kalp ve diyabet sorunları yaşadığı bir ortamda, zeytinyağı gibi temel ürünlerin bulunamadığı senaryolarda reçetelerin kökten değiştirilmesi gerektiğini savundu.

Konuşmasının sonunda Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi'nde aldığı eğitimden edindiği Hollanda örneğini paylaşan Kürekçi, Hollandalıların su baskını yaşanacak bölgelere tam da o suya dayanıklı gıdaları ekerek bunu ülke menüsüne oturttuğunu, afet bilincini korkuyla değil yaşam pratiğiyle çocuklara aşıladığını anlattı. Gastronomi trendlerinin ne üretileceğini belirlediğini, yerelde üretimi desteklemenin kaynakları güçlendireceğini ifade etti. Kürekçi, konuşmasını bitirirken, Cumhuriyet'in sofrasının ve Türkiye'nin ekonomik temellerinin İzmir İktisat Kongresi'nde atıldığını hatırlatarak, direncin temelini yerel üretim ve doğru beslenme stratejilerinde yattığını vurguladı.

Murat Aras, sunumuna afetlerde veteriner hekimlik ve sağlık yaklaşımının genel çerçevede ele alınması gereken en kritik konulardan biri olduğunu belirterek başladı. Afetlerin genellikle sadece fiziksel bir yıkım olarak algılandığını, oysa aynı zamanda ciddi bir “sağlık krizi” olduğunu vurgulayan Aras; afet anında sağlık sisteminin büyük bir strese maruz kaldığını ve bu durumun insan sağlığı kadar hayvan ve çevre sağlığı üzerinde de yıkıcı etkiler yarattığını ifade etti. İnsan, hayvan ve çevre sağlığının birbirinden ayrılmaz parçalar olduğu gerçeğinden hareketle “Tek Sağlık” yaklaşımının bir tercih değil, bir zorunluluk olduğunu savundu. İzmir Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurdukları “Tek Sağlık Bilim Kurulu” ile bu zorunluluğu kurumsal bir yapıya kavuşturduklarını ve riskleri bu bütüncül bakış açısıyla değerlendirdiklerini aktardı.

Sahadaki deneyimlerini görsel örneklerle destekleyen Aras, 6 Şubat depremlerinde Gaziantep İslahiye’de arama-kurtarma görevlisi olarak bulunduğu sırada yaşadığı bir anıyı paylaştı. Enkazdan bir insanı kurtarıırken vatandaşların talebi üzerine bir kediye tıbbi müdahalede bulduklarını, kedinin sıvı ihtiyacını karşılamak için takılan serumu bir vatandaşın tuttuğunu ve o an vatandaşın yüzünde oluşan tebessümün toplumsal iyileşme açısından sembolik bir değer taşıdığını ifade etti. Bir şehrin hayvanını ve çevresini koruyamaması durumunda insan sağlığını da uzun süre koruyamayacağını belirten Aras, hayvanların afetlerdeki rolünü sadece “mağdur” (afetzedede) olmalarıyla sınırlı görmediklerini dile getirdi. Hayvanların aynı zamanda hastalık yayma riski taşıyan birer vektör, gıda kaynağı, erken uyarı sistemi veya arama-kurtarma faaliyetlerinin aktif birer parçası olabildiklerini hatırlattı.

Zoonoz hastalıklar konusuna geniş bir yer ayıran Aras, afetlerin enkaz kaldırıldığında sona ermediğini, asıl tehlikeli olanın ikincil felaketler, yani salgın hastalıklar olduğunu vurguladı. “Görünmeyen ikinci afet” olarak tanımladığı salgın riskine karşı sağlık çalışanlarının sürekli uyarıda bulunduğunu belirterek; hayvanlardan insanlara geçen Leptospiroz riski ve deprem bölgesinde sahipsiz kalan hayvanlarla temas sonucu artan kuduz riskine dikkat çekti. Bu tür risklerin bölgenin karantinaya alınmasına kadar varan sonuçlar doğurabileceğini ifade etti. Ayrıca iklim krizine bağlı aşırı sıcaklar ve kuraklık koşullarının hayvan sağlığı üzerindeki etkilerine değinen Aras, beşeri hekimlikte insanlar için geliştirilen “soğuk oda” uygulamalarına benzer şekilde, hayvanların da sıcak stresine maruz kalmaması ve yeni hastalıkların türememesi için çalışmalar yürüttüklerini aktardı. Yerel yönetimlerin su, temizlik, atık ve hayvan yönetimi konularında vatandaşın doğrudan muhatabı ve sahadaki sürekli aktör olmaları nedeniyle “Tek Sağlık” kavramının uygulanmasında kilit role sahip olduğunu belirtti.

İzmir özelindeki risk azaltma ve hazırlık çalışmalarını detaylandıran Aras, İzmir Planlama Ajansı ile birlikte hazırladıkları “Orman Yangını Risk Haritası” verilerine göre kentin %33’ünün riskli alan olduğunu tespit ettiklerini paylaştı. Bu veriler ışığında, yangın riski yüksek bölgelerde hayvanlar için yeni yaşam alanları oluşturmamaya özen gösterdiklerini belirtti. Müdahale kapasitesini artırmak amacıyla yapılan tatbikatlara değinen Aras, İzmir Doğal Yaşam Parkı’ndaki yaban hayvanlarının tahliyesine yönelik senaryolar çalıştıklarını, zira bir afet anında başıboş kalan yaban hayvanlarının ciddi bir güvenlik riski oluşturabileceğini ifade etti. Benzer şekilde Bayraklı ve Torbalı belediyeleriyle iş birliği yaparak, hem deprem hem de yangın durumunda bakımevlerindeki hayvanların ne kadar sürede ve nasıl tahliye edileceğine dair tatbikatlar gerçekleştirdiklerini aktardı.

Son dönemde İzmir’de yaşanan orman yangınlarındaki operasyonel süreçleri aktaran Aras, yangının hızla yaklaştığı bölgelerde sadece sahihsiz hayvanları değil, vatan-daşlara ait sahipli hayvanları da tahliye etmek zorunda kaldıklarını anlattı. En temel sorunlardan birinin tahliye edilen hayvanların kayıt altına alınması olduğunu; “Bu hayvan kimindir, nereden ve hangi konumdan alınmıştır?” sorularına yanıt verebilmek için koordinat bazlı kayıt sistemi ve kafesleme yöntemleri kullandıklarını belirtti. Bölgeden uzaklaşamayan veya yerinde müdahale gerektiren durumlar için belediyenin mobil kısırlaştırma aracını hızla bir “mobil klinik” haline getirdiklerini ve saha deneyimi kısıtlı personeli eğitimlerle sürece entegre ettiklerini ifade etti. Bu süreçte sivil toplum örgütleri ve arama-kurtarma dernekleriyle koordineli çalıştıklarını, riskli geçişlere rağmen herhangi bir can kaybı yaşanmadan tahliye operasyonlarını yönettiklerini vurguladı.

Afet sonrası iyileştirme çalışmalarında gıda güvenliği ve ekonomik sürdürülebilirlik boyutuna değinen Aras, çiftçilerin üretim ve besin kaynağı olan hayvanların gıdaya erişiminin zorlaştığını, bu nedenle belediye olarak 6 ilçede 118 üreticiye toplam 47,5 ton yem ve 8 ton saman desteği sağladıklarını aktardı. Ekosistemin devamlılığı için kritik öneme sahip olan arıcılığı da unutmadıklarını belirten Aras, yangından etkilenen 88 arı üreticisine kovan, yemlik ve 6000 adet fondan şeker desteği vererek üretime geri dönmelerine katkı sağladıklarını ifade etti. Konuşmasının sonunda afet yönetiminde maliyet-kazanç dengesine dikkat çeken Aras, Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü verilerine göre afetlerde “Tek Sağlık” yaklaşımına yapılan 1 birimlik yatırımın 7 birimlik kazanç sağladığını belirtti. Aras, 3 milyon dolarlık bir aşı ve yem rezervi yatırımının, 20 milyon dolarlık büyükbaş hayvan kaybını önleyebildiğini hatırlatarak; hayvan sağlığına yapılan yatırımların bir maliyet kalemi olarak değil, toplum sağlığını ve güvenliğini koruyan, salgın riskini azaltan stratejik bir önleyici tedbir olarak görülmesi gerektiğini vurgulayarak konuşmasını tamamladı.

3. Oturum: Afet Yönetimi ve Kurumlararası Koordinasyon

Moderatör: Prof. Dr. Türkan GÜNAY, DEÜ Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Katılımcılar: **Abdulkadir TEZCAN**, AFAD Afet Risklerini Azaltma ve Önlem Dairesi Başkanı
Özkan EREL, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Afet İşleri ve Risk Yönetimi Dairesi Başkanı
Eylem Ulutaş AYATAR, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Afet İşleri Dairesi Başkanı
Dr. Emir Fatih AKBULAT, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Afet Hazırlık Şube Müdürü
Umut Berker SEVİLMİŞ, Çankaya Belediyesi, Dış İlişkiler Müdürü, SKB Proje Koordinatörü

Abdulkadir TEZCAN, AFAD Afet Risklerini Azaltma ve Önlem Dairesi Başkanı

Abdulkadir Tezcan, 2018 yılından bu yana AFAD bünyesinde Müdahale, Planlama, Risk Azaltma ve Sivil Toplumla İlişkiler gibi kritik dairelerde yöneticilik yaptığını ve Türkiye'nin son yıllarda yaşadığı tüm büyük afetlerde bilfiil operasyon yöneticisi olarak sahada bulunduğunu belirterek konuşmasına başladı. AFAD'ın 2009 yılında kurulmasından itibaren oluşturulan çatı belgeleri ve planlama hiyerarşisini detaylandıran Tezcan, Türkiye'nin afet yönetimine bakış açısını tek bir slayt üzerinden özetledi. Bu kapsamda, aksiyon sever bir millet olmanın getirdiği refleksle ilk olarak Türkiye Afet Müdahale Planı'nın (TAMP) yayınlandığını, ardından sırasıyla yerel planlar, İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP) ve tümevarım yöntemiyle hazırlanan Türkiye Afet Risk Azaltma Planı'nın (TARAP) devreye alındığını aktardı. Ayrıca geçtiğimiz yıl Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı'nın (TASİP) onaylandığını ve kurum içi görüş sürecinde olan Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi'nin de tamamlanmasıyla en üst çatı planının yayınlanmış olacağını ifade etti.

Panel katılımcılarından Prof. Dr. Meltem Şenol Balaban'ın İRAP hazırlama kılavuzundaki danışmanlık rolüne atıfta bulunan Tezcan, bu planların toplumun tüm kesimleriyle ortak hazırlanmasına büyük önem verdiklerini vurguladı. Afet yönetiminin sadece tek bir kurumun değil, kadın sağlığı ve üreme gibi spesifik başlıklar da dahil olmak üzere toplumun tüm ihtiyaçlarını kapsayan bütüncül bir husus olduğunu belirtti. TAMP'ın yapısını ulusalda 25, yerelde 23 afet grubu üzerinden açıklayan Tezcan; sağlık, barınma, arama-kurtarma, defin, yangın ve hasar tespit gibi her bir başlık için bir ana çözüm ortağı 8 bakanlık, Kızılay ve ihtiyaç duyulan sayıda destek çözüm ortağı atandığını söyledi. TAMP'ın 2014 yılında devreye girmesiyle birlikte, modernizmle kaybedilmeye yüz tutmuş geleneksel "imece" kültürünü kurumsal bir yapıda tekrar canlandırmayı hedeflediklerini; belediye, üniversite, sivil toplum ve kanaat önderlerinin ortak bir hedefe kilitlenmesini amaçladıklarını dile getirdi. Afet halini "savaş halinden üstün bir durum" olarak tanımlayan Tezcan, savaşların belirli

cephelerde ve belirli kesimler arasında yürütülmesine karşın, afetin tüm toplumu beklenmedik bir anda ve topyekûn etkilediğini vurguladı. Bu nedenle hazırlık süreçlerinin afet gerçekleşmeden önce, ana ve destek çözüm ortaklarının bir araya gelerek tamamlaması gereken bir süreç olduğunun altını çizdi. Türkiye'nin afet müdahalesi ve iyileştirme süreçlerindeki hızına dikkat çeken Tezcan, son dönemdeki afetlerde yaklaşık 455 bin hak sahibine konutların teslim edildiğini ve hayatın normalleşmesi adına yürütülen çalışmaların dünyanın pek çok ülkesi tarafından takdirle karşılandığını ve "Siz bu hale nasıl getirdiniz?" sorusuyla karşılaştıklarını ifade etti.

Müdahale ve iyileştirme hızını somut bir karşılaştırma ile örneklendiren Tezcan, Kastamonu Bozkurt sel felaketi ile aynı dönemde Almanya'da yaşanan sel felaketini kıyasladı. Bozkurt'ta bir yıl sonra dere yatağı ıslahı ve konut teslimleri tamamlanmışken, Almanya'ya yaptığı ziyarette binaların üzerindeki çamurların hala durduğunu ve temizlik çalışmalarının dahi bitirilmediğini gözlemlediğini aktardı. Alman yetkililerin iyileştirme süreci için "7-8 yıl sürecek" öngörüsünde bulunduğunu belirten Tezcan, yavaş yavaş inşa edilen bir iyileştirme süreci yerine, Türk milletinin proaktif ve aksiyon odaklı olmayı tercih ettiğini ve bu konuda son derece hızlı olduğunu savundu.

Buna karşın "yavaş kalınan nokta" olarak risk azaltma konusuna işaret eden Tezcan, 2021 sonunda 81 ilin İRAP'larının tamamlandığını ve 2022'de TARAP'ın yürürlüğe girdiğini hatırlattı. Dünyada ulusal ölçekte sayılı planlardan biri olan TARAP ile birlikte "risk azaltma kültürüne" geçişin başladığını ifade etti. Afet öncesi yapılan 1 birimlik yatırımın afet sonrasında 7 birimlik kazanca tekabül ettiğine dair genel kabulü hatırlatan Tezcan, Türkiye şartlarında bu oranın 1'e 15, 40 hatta 50'lere kadar çıkabildiğini; dolayısıyla risk azaltmaya yatırım yapmanın can ve mal kaybını önlemek adına çok daha kıymetli ve elzem olduğunu vurguladı.

İRAP çalışmaları kapsamında Türkiye genelinde toplam 16.657 eylem belirlendiğini aktaran Tezcan, bu eylemlerin AFAD tarafından masa başında değil, illerdeki tüm kurum ve kuruluşların katılımıyla, "Bu ilin tehlikeleri nelerdir, geçmişte ne yaşadınız, potansiyel riskler nelerdir?" soruları üzerinden şekillendiğini belirtti. Yangın, sel, deprem gibi afet masaları kurularak her eyleme bir sorumlu ve vade atandığını, sürecin "İRAP İzleme Değerlendirme Sistemi" üzerinden dinamik ve şeffaf bir şekilde takip edildiğini anlattı. Temel amaçlarının illerde ve kurumlarda bir "kurumsal hafıza ve bellek" oluşturmak olduğunu söyleyen Tezcan, bir belediye veya kurum yatırım yapacağı zaman önceliği İRAP'ta belirlenen riskli alanlara vermesi gerektiğini, bu planın yatırımları yönlendiren bir rehber niteliği taşıdığını ifade etti.

Konuşmasının son bölümünde yerel yönetimlerin rolüne değinen Tezcan, İRAP'lardaki eylemlerin sayıca en fazlasının belediyelere ait olduğunu, çünkü belediyelerin için "kılcal damarları" olarak hizmeti en uca kadar götürebilen icracı kurumlar olduğunu vurguladı. İzmir'de gerçekleştirdikleri bir dere yatağı çalışması örneğini vererek; İZSU, DSİ, ilçe belediyesi ve yerel teşkilatları bir araya getirdiklerini, çünkü tehlikeyi en iyi bilen ve söz sahibi olması gereken aktörün "yerel paydaşlar" olduğunu belirtti. Tezcan, risk azaltmanın hayat kurtaran, can ve mal kaybını önleyen asıl unsur olduğunu yineleyerek konuşmasını tamamladı.

Özkan EREL, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Afet İşleri ve Risk Yönetimi Dairesi Başkanı

Özkan Erel, konuşmasına bir önceki konuşmacı Abdulkadir Tezcan'ın belediyeleri "işin kılcal damarları" olarak tanımlayan yaklaşımına katıldığını belirterek başladı. Erel, yerel yönetimlerin hem masada hem de sahada iş gücü, iş makinesi ve personel kapasitesi bakımından sürecin en güçlü ve en kritik aktörleri olduğunu vurguladı. Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin başkent olmanın getirdiği ekstra bir sorumluluk ve ağırlıkla hareket ettiğini, Afet İşleri Daire Başkanlıkları kurulurken Türkiye'de bu yapılanmayı ilk gerçekleştiren kurumlardan biri olduklarını ifade etti. Erel, hazırladıkları yönetmelikleri ve planları kâğıt üzerinde bırakmayıp sahada test ettiklerini, yaşanan her afet ve acil durumun kendileri için istenmeyen ancak öğretici birer tecrübe olduğunu belirtti.

Özellikle 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremlerin, tüm kurumlar için olduğu gibi Ankara Büyükşehir Belediyesi için de bir milat niteliği taşıdığını vurgulayan Erel, bu süreçte kurum olarak bazı eksikliklerini gördüklerini ve buradan “acı bir tecrübe” kazandıklarını samimiyetle dile getirdi. Bu tecrübe ışığında hazırlık süreçlerine hız verdiklerini, sadece kendi şehirlerinde değil, il dışındaki afetlerde de AFAD koordinasyonunda aktif rol aldıklarını aktardı. Batı Karadeniz sel felaketleri ve Ege-Akdeniz bölgesindeki orman yangınlarında diğer büyükşehir belediyeleriyle birlikte müdahale ve iyileştirme çalışmalarında bulduklarını hatırlattı. 6 Şubat depremlerinde ise arama kurtarmadan lojistiğe, insani yardımdan altyapıya kadar geniş bir yelpazede, diğer kurumlarla tam bir eş güdüm ve koordinasyon içinde çalıştıklarını, panelin ana teması olan “koordinasyon” kavramını bizzat sahada deneyimlediklerini ifade etti.

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği'nin vizyonuna atıfta bulunarak, afet sonrası toplum sağlığını korumanın en büyük idealleri olduğunu belirten Erel, Kahramanmaraş'ta salgın hastalık riskini önlemek amacıyla ASKİ ekipleriyle içme suyu ve kanalizasyon hatlarını onardıklarını, düzenli ilaçlama yaptıklarını ve hijyen setleri dağıttıklarını anlattı. Deprem sonrası süreçte mobil araçların ve lojistiğin önemini kavradıklarını ifade eden Erel, ilk etapta kurdukları sahra çadırları, mobil çamaşırhane, duş, tuvalet, mutfak ve fırın gibi hizmetlerin sayısını artırma kararı aldıklarını belirtti. Bu noktada “mobil manav” projesi gibi yenilikçi ve insani bir detaya dikkat çeken Erel, afetzedelerin sadece enkazdan kurtarılmasının yeterli olmadığını, hayatın devamlılığının sağlanması gerektiğini vurguladı. İnsanların afet öncesinde meyvesini ve tatlısını yiyebildiği bir hayat standardına sahip olduğunu hatırlatarak; çadır kentlerde aylarca sadece çorba ve makarna ile beslenmenin ötesine geçilmesi, insanların normalleşme sürecine katkı sunulması ve insan onurunun korunması adına mobil manavlarla taze gıda erişimi sağladıklarını aktardı.

Lojistik kapasiteyi güçlendirmek adına Ankara Esenboğa Havalimanı'nın hemen yanında bir eğitim ve lojistik merkezi kurduklarını açıklayan Erel, bu lokasyonun stratejik önemine değindi. Karayolu ulaşımının engellendiği durumlarda hava yoluyla hızlı tahliye ve sevkiyat yapabilmek amacıyla bu merkezin seçildiğini belirtti. Bu alanı, bu yıl yapacakları planlamayla tüm sivil toplum kuruluşlarının, arama-kurtarma derneklerinin ve kamu kurumlarının yararlanabileceği büyük bir “afet kampüsüne” dönüştürmeyi hedeflediklerini, burada tüm araç, çadır ve ekipmanların hazır tutulduğunu ifade etti.

Ankara'daki kriz yönetiminin merkezinde Afet Koordinasyon Merkezi'nin (AKOM) bulunduğunu belirten Erel, İtfaiye, Fen İşleri, ASKİ, EGO ve Sosyal Hizmetler gibi birimlerin 7/24 esasıyla burada toplanarak stratejik kararlar aldığını, AFAD, Valilik, GAMER ve Meteoroloji Genel Müdürlüğü ile tam bir entegrasyon içinde çalıştıklarını anlattı. Ankara'nın deprem açısından birinci derece risk bölgesinde olmasa da, iklim krizi ve kentleşme pratiklerinden kaynaklanan sel ve taşkın riskleriyle boğuştuğunu vurguladı. Başkan Mansur Yavaş'ın da belirttiği gibi, kentin betonlaşması ve asfalt yüzeylerin artması nedeniyle suyun toprakla buluşmadığını, bu durumun meteorolojik uyarı verilmeyen yağışlarda dahi alt geçitlerde ve kot altı dairelerde ciddi su baskınlarına yol açtığını ifade etti. Bu riskleri yönetmek için Ankara Büyükşehir Belediyesi Risk Azaltma Planı ile Taşkın, Sel ve Su Baskını Eylem Planı'nı hazırladıklarını ve Başkanlık onayının ardından 15-20 gün içinde hayata geçireceklerini duyurdu.

Eğitim ve iş birlikleri başlığında, AFAD tarafından yetkilendirilmiş eğitmen sertifikasına sahip personelleriyle Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda, apartman görevlilerine ve okul öncesi gruplara yönelik afet farkındalık eğitimleri verdiklerini ve yaklaşık 30 bin vatandaşa ulaştıklarını aktardı. Masa başı ve saha tatbikatlarını düzenli olarak gerçekleştirdiklerini, üniversiteler, Barolar Birliği ve TMMOB ile protokoller imzaladıklarını belirtti. Avrupa Birliği hibesiyle kazandıkları “Mobil AKOM” projesinden bahseden Erel, bu proje sayesinde STK modülü, gönüllü modülü ve eğitim modülünü tek bir dijital sistemde birleştirdiklerini ve önümüzdeki ay tüm sisteme entegre edeceklerini müjdeledi. Konuşmasının sonunda kırsal kalkınma ve dirençlilik odaklı bir başka projeye değinen

Erel, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği ve Haymana Belediyesi iş birliğiyle, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan aldıkları 800 bin Euro hibe desteğiyle "Kurtar Ankara" projesini başlattıklarını anlattı. Bu projeye, Haymana'daki jeotermal suların hem topraksız sera üretiminde hem de ısıtma enerjisinde kullanılarak kesme çiçek üretimi yapılacağını, böylece çok az enerjiyle yüksek verim elde edilirken kadın kooperatifleri aracılığıyla kadın istihdamının teşvik edileceğini belirtti. Erel, tüm bu çalışmaların Belediye Başkanı Mansur Yavaş'ın liderliğinde, bilimsel verileri rehber edinerek ve tüm paydaşlarla iş birliği içinde, Ankara'yı her türlü felakete karşı daha dayanıklı, güvenli ve sağlıklı bir başkent haline getirme vizyonu ile yürütüldüğünü ifade ederek sözlerini tamamladı.

Eylem Ulutaş AYATAR, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Afet İşleri Dairesi Başkanı

Eylem Ulutaş Ayatar, İzmir'in afet dirençliliği konusundaki çalışmalarını, kentin maruz kaldığı çoklu tehlikeler ve küresel krizler ekseninde detaylandırdı. İzmir'in risk profilini verilerle ortaya koyan Ayatar, genel kanının aksine kentte birinci sırada sel ve su baskınlarının, ikinci sırada taşkınların, üçüncü sırada ise orman yangınlarının yer aldığını, depremin ise bu sıralamanın içinde ancak tek tehdit olmadığını belirtti. Bu verilerin, kentin çoklu afet tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu doğruladığını ifade ederek, konuyu iklim krizi perspektifinden ele alan uluslararası raporlara atıfta bulundu. OECD 2025 Türkiye Raporu'na göre sera gazı emisyonlarının artmaya devam ettiğini ve somut adımlar atılması gerektiğini hatırlatan Ayatar, Dünya Bankası'nın 2022 İklim ve Kalkınma Raporu'nda ise Türkiye'nin coğrafi ve iklimsel koşulları nedeniyle kırılganlığının arttığını vurguladığını aktardı. Özellikle enerji sektöründe atılacak hamlelerin kritik olduğunu, yeşil dönüşümün başarılması halinde ülkenin ciddi ekonomik fırsatlar elde edebileceğini belirtti. Ayrıca Birleşmiş Milletler'in kuraklık raporuna değinerek, Akdeniz havzasında tahıl ürünlerinin %70'inin kaybedildiğine dair çarpıcı veriyi paylaştı ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu bölgenin ciddi bir kuraklık baskısı altında olduğunu, daha sıcak, daha kurak ancak kısa aralıklı ve yoğun yağışların yaşandığı bir döneme girildiğini vurguladı.

Ayatar, günümüzü "çoklu krizler çağı" olarak tanımlayarak, afetlerin ve krizlerin artık tek başına yaşanmadığını, birbirini tetiklediğini ve eş zamanlı gerçekleşebildiğini somut örneklerle anlattı. 1999 Marmara Depremi'nde Tüpraş yangınının, 6 Şubat depremlerinde İskenderun Limanı yangınının ve Urfa'daki sel felaketinin eş zamanlı yaşandığını; İzmir'de ise pandemi süreci devam ederken 30 Ekim depremiyle mücadele ettiklerini hatırlattı. Bu karmaşık tabloda afet yönetiminin sadece müdahale değil, önleme odaklı olması gerektiğini savunan Ayatar, 6 Şubat depremlerinin yarattığı barınma, sağlık, eğitim, altyapı ve ekonomik krizlerin uzun vadeli etkilerine dikkat çekti. Ayrıca atık yönetimi ve enkaz kaldırma süreçlerinin çevresel riskler ve halk sağlığı üzerindeki tehditlerinin henüz tam olarak çözülemediğini ifade etti.

Japonya örneği üzerinden yasal ve yönetsel bir karşılaştırma yapan Ayatar, Türkiye'de genellikle Japonya'nın sismik izolatörler veya erken yaşta verilen afet eğitimi gibi teknik ve kültürel yönlerinin örnek alındığını, ancak asıl odaklanılması gereken noktanın Japonya'nın "Ulusal Dayanıklılık Temel Planı" ve buna dayanak oluşturan temel kanunu olduğunu vurguladı. Türkiye'de yönetmeliklerin daha çok müdahale odaklı olduğunu belirten Ayatar, risk azaltım çalışmalarının sonuçlarını sağlayacak, koordinasyonu ve sorumlulukları netleştirecek temel bir "çatı yasaya" ihtiyaç duyulduğunu savundu. Japonya'daki kanunun, sanayinin yeniden kalkınması planında bile kadın yönetici sayısının artırılması gibi sosyal hedefleri içerdiğini, kırılgan grupların sisteme entegre edildiğini belirterek, gerçek anlamda bilinçli bir toplum yaratmanın yolunun genel kamu sorumluluğunun net tanımlandığı bu tür kapsayıcı yasalardan geçtiğini ifade etti.

İzmir özelinde yürütülen çalışmalara değinen Ayatar, 1999 yılında hazırlanan ve Türkiye’de bir ilk olan İzmir Deprem Master Planı’nı 2026 hedefiyle yenileme sürecinde olduklarını, bu kapsamda üniversitelerle protokol imzalayarak, akademisyenlerin yürütücülüğünde ve tüm belediye birimlerinin katılımıyla kolektif bir çalışma yürüttüklerini aktardı. Bu planın yaşayan ve güncellenebilir bir veri seti olmasını hedeflediklerini belirten Ayatar, kent genelinde jeolojik etütler ve mikrobölgeleme çalışmaları yaptıklarını anlattı. Bu çalışmaların verilerini dijital bir arşivde toplayarak hem mükerrer sondajların önüne geçip kamu kaynaklarını koruduklarını hem de yapı denetim süreçlerini dijitalleştirerek kontrol mekanizmasını güçlendirdiklerini ifade etti. İzmir merkezinden 100 kilometre yarıçaplı bir alanda aktif fayları incelemek üzere hendekler açarak paleosismoloji çalışmaları yürüttüklerini, ayrıca Türkiye’de bir ilk olduğunu düşündüğü “deniz paleosismolojisi” çalışmasıyla deniz tabanından numuneler alarak analiz ettiklerini paylaştı.

Tsunami ve taşkın riskine yönelik Kandilli Rasathanesi ve ODTÜ ile ortak projeler geliştirdiklerini, heyelan analizleri yaparak riskli bölgeleri önceliklendirdiklerini belirten Ayatar, yapı stokunun değerlendirilmesi konusuna özel bir parantez açtı. Yapı envanterini çıkararak riskli yapıları önceliklendirdiklerini, ancak bu devasa sorunun tek başına bir belediyenin bütçesi ve kapasitesiyle çözülemeyeceğini, devletin gücünün ve merkezi kaynakların sürece dahil olmasının zorunlu olduğunu vurguladı. Risk azaltma planlarını (İRAP) tamamladıklarını ancak bu eylemlerin hayata geçirilmesi için finansal ve organizasyonel desteğe ihtiyaç duyulduğunu dile getirdi.

Kriz yönetimi başlığında, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM) yapılanmasını anlatan Ayatar, olası bir afet durumunda her bir Genel Sekreter Yardımcısının nöbetçi olarak kriz masasını yöneteceği yeni bir sisteme geçtiklerini aktardı. Lojistik kapasite kapsamında 28 adet kesintisiz telsiz kulesi ve afet römorkları gibi ekipmanlara sahip olduklarını belirtti. Toplumsal bilinçlendirme çalışmalarında ise çocuklara odaklandıklarını ifade eden Ayatar, İZELMAN’a bağlı çocuk etkinlik merkezlerinde “Temel Afet Bilinci” eğitimleri verdiklerini söyledi. Konuşmasının sonunda duygusal ve sembolik bir örnek paylaşan Ayatar, 30 Ekim İzmir depreminde Rıza Bey Apartmanı’nda hayatını kaybeden iki kardeş, Vera ve Lena’nın annesi Nil Hanım tarafından yazılan kitabı eğitim materyali olarak kullandıklarını, böylece hem çocuklara afet bilincini aşıladıklarını hem de “toplumsal hafıza” kavramını somutlaştırarak Vera ve Lena’nın isimlerini yaşattıklarını ifade ederek sözlerini tamamladı.

Dr. Emir Fatih AKBULAT, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Afet Hazırlık Şube Müdürü

Dr. Emir Fatih Akbulat, konuşmasına 18 yıllık İstanbul İtfaiyesi geçmişi ve son iki yıldır sürdürdüğü Afet İşleri Dairesi Başkanlığı’ndaki görevi üzerinden sahadaki tecrübesini aktararak başladı. İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin afet yönetimi yapılanmasındaki dönüşüme değinen Akbulat, 1999 depremleri sonrası kurulan Afet Koordinasyon Merkezi’nin (AKOM) varlığına rağmen, 6 Şubat Kahramanmaraş depremleri sonrasında yapının bir Daire Başkanlığına dönüştürüldüğünü belirtti. İBB’nin 118 şube müdürlüğü, 30 daire başkanlığı, 30 iştirak ve 7 genel sekreter yardımcılığından oluşan devasa bir yapı olduğunu hatırlatan Akbulat, Afet Hazırlık Şube Müdürlüğü olarak bu büyük yapının koordinasyonunu sağladıklarını, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ve İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) kapsamındaki iş ve işlemleri takip ettiklerini ifade etti.

İstanbul’un teknolojik altyapı kapasitesini sayısal verilerle detaylandıran Akbulat, kent genelinde 10.000’in üzerinde şehir kamerası bulunduğunu, bunlardan 21 tanesinin 3 kilometre görüş alanına sahip yüksek kabiliyetli özel afet kameraları olduğunu aktardı. Erken uyarı sistemleri konusunda; Buzlanma Erken Uyarı Sistemleri (BEUS) ve Taşkın Erken Uyarı Sistemleri (TEUS) ile otomatik meteoroloji gözlem istasyonlarının aktif olarak kullanıldığını, ayrıca telsiz ve uydu sistemleriyle haberleşme altyapısının yedeklendiğini belirtti. Yılda 500.000 kişiye eğitim verdiklerini ve AKOM’un 7/24 esasıyla kenti izlediğini vurgulayan Akbulat, İRAP kapsamında İstanbul ili genelinde belirlenen 1749 eylemin 65 tanesinin doğrudan İBB sorumluluğunda yürütüldüğünü paylaştı.

Planlama süreçlerine ilişkin detaylı bilgiler veren Akbulat, TAMP İstanbul yapılanmasındaki 23 operasyon grubunun 20'sinde İBB'nin aktif görev aldığı; İtfaiye ve Defin İşleri Daire Başkanlıkları ile iki grupta "ana çözüm ortağı", diğer 18 grupta ise "destek çözüm ortağı" olduklarını belirtti. TAMP'ın ötesinde, il genelindeki yerel olay ve krizleri yönetmek için "ADAM" adını verdikleri bir planı ve bununla entegre çalışan AKOM uygulamasını kullandıklarını anlattı. Bu sistemin çalışma prensibini; yol çökmesi, istinat duvarı yıkılması veya metruk bina çökmesi gibi spesifik olay türleri gerçekleştiğinde, sistemin otomatik olarak sadece ilgili birime örneğin Yol Bakım Dairesi'ne uyarı göndermesi ve AKOM'un bu müdahaleyi koordine etmesi şeklinde özetledi. Kışla mücadele kapsamında kurdukları kriz masası örneğini veren Akbulat, "Yeşil Kod" seviyesinde 18 birimle çalışırken, "Kırmızı Kod" ilan edildiğinde 39 birimin AKOM'da toplanarak ağaç devrilmesinden enerji kesintilerine kadar tüm süreci tek merkezden yönettiğini ifade etti.

Afet anında insan kaynağı yönetimi ve görev tanımları konusundaki belirsizliği kafa karışıklığını gidermek için yaptıkları mikro planlamalara dikkat çeken Akbulat, herkesin TAMP kapsamındaki görevini bilmesine rağmen olay anında yaşanan şoku yönetmek için net talimatlara ihtiyaç duyulduğunu belirtti. Bu kapsamda, bir deprem durumunda Belediye Başkanı ve teknik genel müdürlerin AFAD merkezine gideceğini, diğer tüm yetkililerin ise AKOM'da toplanacağını belirleyen bir protokol oluşturduklarını ve bunun eğitimlerini tüm yöneticilere verdiklerini aktardı. Hangi olay türünde hangi şubenin nerede konumlanacağını ve ne iş yapacağını bu mikro planlarla netleştirildiğini vurguladı.

Lojistik ve kaynak yönetimi konusunda İBB'nin SPHERE standartları doğrultusunda geliştirdiği dijital envanter sistemini anlatan Akbulat; Temel İhtiyaçlar, Teknik Ekipmanlar, Sağlık-Güvenlik Ekipmanları, Personel, Araç ve Tesisler olmak üzere kaynakların sınıflandırıldığını ve dijital bir platformda toplandığını belirtti. Hatay depreminde bu envanterin büyük kısmının kullanıldığını hatırlatan Akbulat, modern afet lojistiğinde "her şeyi satın alıp depolamanın" hem ekonomik külfet hem de sürdürülebilirlik açısından (son kullanma tarihleri, teknolojik eskime vb.) doğru bir yöntem olmadığını savundu. Bu nedenle Ekrem İmamoğlu'nun talimatıyla 10 adet Afet Lojistik Merkezi kurulması yönünde bir strateji geliştirdiklerini; Alibeyköy, Cebeci ve Tuzla'daki üç deponun halihazırda hazır olduğunu, diğer 10 merkezin ise belediyenin mevcut tesisleri içinde planlandığını ifade etti.

Akbulat, lojistik stratejisini üç kademeli bir depo sistemi üzerine kurduklarını detaylandırdı. Birinci derecede depoların ana lojistik merkezleri olduğunu, ikinci derecede depoların ise afet anında Anadolu ve Avrupa yakasında belirlenen noktalara kurulacak sahra depoları olduğunu belirtti. Üçüncü ve en yenilikçi adım olarak "mikro depo" planlamasını öne çıkaran Akbulat, İstanbul'daki 160 metro istasyonunun her birinin içine, mahallelere erişimi sağlamak amacıyla mini afet depoları yerleştirmeyi planladıklarını açıkladı. Bu stratejinin gerekçesini 23 Nisan 2025 tarihinde yaşanan deprem simülasyonu/tecrübesi ile temellendiren Akbulat, İstanbul'da karayolu trafiğinin tamamen kilitlendiği senaryolarda dahi metro hatlarının çalıştığını, dolayısıyla mahalleye erişimin en güvenli yolunun raylı sistemler olduğunu vurguladı.

Satın alma ve stok politikasında ise "uyuyan protokoller" modelini benimsediklerini belirten Akbulat, SPHERE standartlarının öngördüğü malzemelerin sadece %20'lik kritik kısmını ilk 72 saat yetecek kadar fiziksel olarak depolarda tutacaklarını, geri kalan kısım için tedarikçilerle ön anlaşmalar yaptıklarını aktardı. Afetin ilk anından itibaren bu protokollerin devreye gireceğini ve malzemelerin doğrudan üçlü depo sistemine akacağını ifade etti. Sürecin İstanbul AFAD Başkanlığı üzerinden ve Ayni Bağış Depo Yönetimi Çalışma Grubu koordinasyonunda yürütüldüğünü, İBB'nin TAMP dışındaki kapasitesini de bu sistemle sürece entegre etmeyi hedeflediklerini belirterek sözlerini tamamladı.

Oturumun ve günün son konuşmacısı olarak söz alan Umut Berker Sevilmiş, konuşmasının çerçevesini afet eylem planlarının “katılımcı ve kapsayıcı” bir yöntemle nasıl hazırlanması gerektiği üzerine kurarak başladı. Çankaya Belediyesi’nin Ankara’da arama kurtarma ekibi kuran bir ilçe belediyesi olduğunu ve Afet İşleri Müdürlüğü bünyesinde eğitimden müdahaleye kadar pek çok çalışma yürüttüğünü hatırlattı. Sevilmiş, kendisinin de 6 Şubat depremlerinde Hatay’a ilk ulaşan gönüllü ekiplerden birinde yer aldığını belirterek, sahadaki tecrübenin planlama eksikliklerini daha net görmeyi sağladığını ifade etti. Türkiye’deki mevcut durumu eleştirel bir gözle değerlendiren Sevilmiş, birçok belediyede afet eylem planının bulunmadığını, yasal zorunluluk olan stratejik planların dahi çoğu zaman sadece kâğıt üzerinde kaldığını ve bu alanda kat edilmesi gereken çok yol olduğunu vurguladı.

“Afet Dirençli Kent” kavramının tanımına odaklanan Sevilmiş, literatürdeki OECD ve Avrupa Komisyonu tanımlarının yanı sıra, İngiltere merkezli Governance and Social Development Resource Centre (GSDRC) tarafından yapılan tanıma özel bir önem atfetti. Bu tanıma göre dirençliliğin; bireylerin, toplulukların ve devletlerin uzun vadeli kalkınma beklentilerinden ödün vermeden şoklara ve streslere uyum sağlama yeteneği olduğunu belirten Sevilmiş, bir eylem planı hazırlanırken “Gelecek planlarımızdan ödün vermeden afete ne kadar hazırlıkta?” sorusunun merkeze alınması gerektiğini savundu. İklim krizinin artık geleceğin değil bugünün sorunu olduğunu, geçtiğimiz yaz Bursa, İzmir ve Karabük’te 80 bin hektardan fazla orman alanının kaybedildiğini hatırlatan Sevilmiş, deprem gerçeğinin yanı sıra iklim göçü tehdidinde de dikkat çekti. Birleşmiş Milletler raporlarına atıfta bulunarak, şu anda Irak’ta güneyden kuzeye doğru ciddi bir iklim göçü yaşandığını, bu hareketliliğin yakında Türkiye’ye sirayet edeceğini ve kitlesel göçlerin de bir afet türü olarak yönetilmesi gerekeceğini ifade etti.

Değişen dünya koşullarında eski yöntemlerle bugünün sorunlarının çözülemeyeceğini, bu nedenle “inovasyon” kavramının yerel yönetimler için hayati olduğunu belirten Sevilmiş, inovasyonu sadece teknoloji, dijitalleşme veya robot kullanımı olarak algılamadığını; mevcut bilgi ve süreçlerin toplumsal fayda sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılması olarak tanımladığını aktardı. Bu bağlamda “sosyal inovasyon” kavramını öne çıkaran Sevilmiş, Avrupa Komisyonu’nun tanımıyla sosyal ihtiyaçları karşılayan ve yeni iş birlikleri yaratan fikirlerin önemine değindi. Sosyal inovasyonun en önemli bileşenlerinin “katılımcılık ve kapsayıcılık” olduğunu vurgulayan Sevilmiş, hedef kitlenin vatandaşın sürece dahil edilmediği, onların deneyim ve ihtiyaçlarının analiz edilmediği hiçbir çözümün sürdürülebilir olamayacağını belirtti. Bir belediyenin afet eylem planı olsa dahi, bu planı uygulayacak birimlerin veya halkın plandan haberdar olmaması durumunda o planın yok hükmünde olduğunu, dolayısıyla planların kapalı kapılar ardında değil, tüm paydaşlarla birlikte hazırlanması gerektiğini savundu.

Afet eylem planı hazırlama metodolojisini altı temel basamakta (Mevcut Durum Analizi, Sorun-İhtiyaç Analizi, Paydaş Analizi, Fikir Toplama, Yol Haritası ve Eylem Planı) özetleyen Sevilmiş, bu süreçte kullandıkları spesifik yöntemlere değindi. Mevcut durum analizi için klasik SWOT analizi yerine “SOAR Analizi” yöntemini öneren Sevilmiş, özellikle afet konusunda henüz yolun başında olan veya sıfır noktasındaki belediyeler için bu yöntemin sahip olunan fırsatları ve misyonları öne çıkararak daha motive edici ve efektif sonuçlar verdiğini belirtti. Sorun-İhtiyaç analizinde ise “Sorun Ağacı” yöntemini kullanarak, temel sorunun kök nedenlerine inilmesinin ve sonuçlarının dallandırılarak görselleştirilmesinin sorunu anlamayı kolaylaştırdığını ifade etti.

Kapsayıcılık konusunun hayati önemini 6 Şubat depremleri sonrasında sivil toplumla yaptıkları bir görüşmeden çarpıcı bir örnekle anlatan Sevilmiş, işitme engelliler derneği temsilcisinin şu sözlerini aktardı: “Herkes enkaz başında ‘Sesimi duyan var mı?’ diye bağırdı. Ama işitme engelliler o sesi duyamazdı. Eğer ekipler bağırarak yerine demirlere vursalardı, o titreşimi hisseden işitme engelli bireyler ses verebilirdi.” Bu detayın, masa başında hazırlanan planlarda asla akla gelmeyeceğini, ancak o dezavantajlı grubu temsil eden paydaşın sürece dahil edilmesiyle fark edilebileceğini vurgulayan Sevilmiş, katılımcı planlamanın bir lüks değil, hayati bir zorunluluk olduğunu belirtti.

Paydaş analizi ve hedef kitle belirleme sürecinde demografik kırılımların tablo ve grafiklerle analiz edilmesinin önemine değinen Sevilmiş, kentin hangi bölgesinde hangi kırılman grubun yoğunlaştığını bilmesinin lojistik hazırlığı doğrudan etkilediğini ifade etti. Örneğin, yaşlı nüfusun yoğun olduğu bir bölge için tansiyon ilacı stoklanması gerekirken, bebek nüfusun yoğun olduğu bir bölge için çocuk bezi ve mama stoklanması gerektiğini; bu ayrımın ancak veri temelli ve katılımcı bir analizle yapılabileceğini söyledi. Yol haritası ve eylem planının bu gruplardan gelen önerilerle oluşturulması gerektiğini belirten Sevilmiş, yerel yönetimlerin bu metodolojiyi benimseyerek daha dirençli ve kapsayıcı kentler inşa edebileceğini ifade ederek konuşmasını ve paneli tamamladı.

Açık Kursü

3. AÇIK KÜRSÜ

Moderatör: Prof. Dr. Mehmet ERYILMAZ, GATA, Afet Araştırmaları Derneği Başkanı

Panelin son bölümü olan Açık Kürsü oturumunun moderasyonunu gerçekleştiren Prof. Dr. Mehmet Eryılmaz, gün boyu süren sunumların genel bir değerlendirmesini yaparak, salondaki katılımcıların katkılarına almadan önce kendi gözlem ve eleştirilerini dile getirdi. Gün boyunca umutlu ve başarılı tabloların çizildiğini, ancak Türkiye'nin afet gerçekliğiyle yüzleşmek için bazı eksikliklerin masaya yatırılması gerektiğini belirten Eryılmaz, kendisinin "mutsuzlukları paylaşma" görevini üstlendiğini ifade ederek temel sorun alanlarını tespit etti. Birinci olarak finansal kaynaklar meselesine değinen Eryılmaz, İstanbul Büyükşehir Belediyesi gibi geniş bütçe imkânlarına sahip kurumların aksine, sağlık personeli ve sivil toplum kuruluşlarının ciddi maddi kısıtlıklar yaşadığını; STK'ların iyi niyetli çabalarının yerel yönetimler tarafından bütçesel olarak desteklenmesi gerektiğini, aksi takdirde sürdürülebilirliğin sağlanamayacağını vurguladı.

İkinci olarak "triyaaj" kavramının afet yönetimindeki yanlış algılanışına değinen Eryılmaz, triyaajın sadece sağlıkçıların yaralı ayırması değil, yöneticilerin kıt kaynakları sınırsız sorunlara dağıtırken yapması gereken bir "önceliklendirme sanatı" olduğunu ifade etti. Afetlerin, sorunla baş edilemediği noktada ortaya çıktığını hatırlatan Eryılmaz, 6 Şubat depremlerinde bu mekanizmanın sahada işletilemediğini, oklar ve renkler gibi sembolik araçlarla değil, anlık ve doğru karar verme yetisiyle bu sürecin yönetilmesi gerektiğini, sağlık profesyonellerinin de bu yetiyi mesleki pratiklerine dökmesi gerektiğini savundu. Üçüncü bir sorun olarak eğitim konusundaki enflasyona dikkat çeken Eryılmaz, kurumların sürekli "eğitim veriyoruz" söyleminde bulunduğunu ancak içeriğin ve niteliğin belirsiz olduğunu belirtti. Eğitimi verenin yeterliliği, bilginin kalitesi ve alıcının davranış değişikliğine uğrayıp uğramadığı ölçülmeden yapılan faaliyetlerin bir seferberlikten ziyade istatistiksel bir veri olarak kaldığını; yerel yönetimlerin bu konuda mutlaka akademik iş birliklerine gitmesi gerektiğini eleştirdi. Etkinlik analizi yapılmadan, sadece sayısal verilere dayalı bir eğitim anlayışıyla gerçekçi olunamayacağını vurguladı. Eryılmaz, dünyada artık cephe savaşının kalmadığını, cephenin her yer olduğunu ve Türkiye'nin dört bir yanının savaşlarla çevrili olduğu gerçeğinin farkında olunması gerektiğini belirtti. Yapı stokunun güçlendirilmesiyle sorunların %90'ının çözüleceğini, konunun depremden ziyade "gecikmişlik" olduğunu ifade etti.

Salondan söz alan ilk katılımcı, İzmir Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Prof. Dr. Pınar Okyay oldu. Okyay, sağlıkçı perspektifiyle risk azaltmanın önemine değinerek, İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP) ile sahadaki gerçeklik arasındaki uçurumu Hatay örneğiyle somutlaştırdı. Deprem öncesinde tanımlanan ve kâğıt üzerinde güvenli görünen toplanma alanlarının koordinatlarına gittiklerinde, alanın Amik Ovası gibi tamamen sular altında ve altyapısız olduğunu gördüklerini belirten Okyay, planların gerçek hayatla bağdaşmadığını, sadece plan yapmanın yeterli olmadığını ve denetim mekanizmalarının işletilmesi gerektiğini vurguladı.

Bu eleştiri üzerine Moderatör Prof. Dr. Mehmet Eryılmaz, ismini vermediği bir büyükşehir belediyesinin İRAP planında, kentin en büyük riski olan orman yangınlarının yer almadığı örneğini vererek durumun vahametini destekledi. Her şehrin kendi risklerine yönelik özgün çözümler (esnek üretim) bulması gerektiğini belirten Eryılmaz, İRAP'ların okunurluğunun düşük olduğunu ve kurumlar arası iş birliğini sağlamayanlara yönelik bir ödül ceza mekanizmasının bulunmadığını, bunun da geleceğin kaosunu hazırladığını ifade etti.

Konuyla ilgili söz alan panelist Doç. Dr. Meltem Şenol Balaban, İRAP süreçlerinin tarihsel gelişimini ve yapısal sorunlarını detaylandırdı. İRAP'ların 2013 yılında AFAD bünyesinde başladığını, ilk pilot çalışmanın sismik boşluk nedeniyle Kahramanmaraş'ta yapıldığını, ancak daha sonra İçişleri Bakanlığı'nın talimatıyla sürecin hızlandırılarak tüm illere yayıldığını aktardı. Bu hızlı sürecin ortaya çıkardığı planları "birinci jenerasyon" ve temel seviye çalışmalar olarak nitelendiren Balaban, bu planlardaki eylemlerin ancak %60'ının gerçekleştirilebildiğini, asıl zorlu olan ve bütçe gerektiren dönüşüm işlerinin yapılamadığını belirtti. 6 Şubat depremlerinin en büyük öğretisinin "sınır sorunu" olduğunu vurgulayan Balaban, planların il idari sınırları içinde hazırlandığını, oysa afetlerin ve iklimin idari sınır tanımadığını; Maraş'ta yıkılan bir binanın Hatay'ı etkileyeceği senaryosunun bu idari sınırlar nedeniyle planlara yansıtılmadığını, çözümün illeri ve bölgeleri kapsayan bütüncül risk azaltma çalışmalarında yattığını ifade etti.

Oturumun bu bölümünü sentezleyen Prof. Dr. Mehmet Eryılmaz, sorunun çözümünü "ana vana" metaforuyla açıkladı. Devletin plan yapmak zorunda olduğunu ancak asıl eleştirilmesi gereken noktanın toplumun ve uygulayıcıların plana olan sadakati olduğunu belirtti. "Ana vana"yı; değer yargılarını güçlendirmek ve bu işe emek veren personeli maddi olarak desteklemek olarak tanımlayan Eryılmaz, belediyelerde afet işleri için ter döken bürokratların diğer birimlere nazaran artı bir maddi motivasyona sahip olmadığını, bu durumun sürdürülebilirliği engellediğini savundu. Akademik terfi veya makam gibi motivasyon kaynaklarının sistemin işleyişi için gerekli olduğunu belirten Eryılmaz, afet yönetimini sadece profesyonellere bırakmanın yanlış olduğunu, 6 Şubat'ta kahvehanede oturan vatandaşların bile kurtarma çalışmalarında aktif rol aldığını hatırlattı. Vatandaşa ulaşamayan, mahalle örgütlenmesini kapsamayan ve yerel dinamikleri (örneğin trafik kaosunu çözecek yerel inisiyatifleri) görmezden gelen hiçbir planın başarı şansı olmadığını; "dirençlilik" kavramının Türkiye'de henüz yeni olduğunu ve çeviri bilgiler veya AB projeleri yerine sahanın kendi gerçekliğine uygun, samimi planlara ihtiyaç duyulduğunu vurguladı.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Afet İşleri Dairesi Başkanı Eylem Ulutaş Ayatar, panel süresindeki kısıtlılık nedeniyle eksik kaldığını düşündüğü noktaları tamamlamak ve "triyaj" tartışmasına katkı sunmak üzere tekrar söz aldı. Moderatörün triyajın konuşulmadığına dair eleştirisine yanıt veren Ayatar, aslında yürütmekte oldukları heyelan ve yapı stoku çalışmalarının tam anlamıyla bir triyaj, yani önceliklendirme faaliyeti olduğunu belirtti. İzmir Büyükşehir Belediyesi olarak 100 binin üzerinde yapının deprem riski açısından önceliklendirilmesi çalışmasını yürüttüklerini, Bornova ve Bayraklı ilçelerinin tamamlandığını ve şu anda Karşıyaka'da çalışmaların sürdüğünü ifade etti. Japonya örneğine yaptığı atfın gerekçesini açıklayan Ayatar, Japonlarla ortaklaşılan noktanın kişisel özellikler değil, konunun bir devlet politikası olarak ele alınış biçimi olduğunu vurguladı. İRAP kapsamında belediye olarak kendilerine görev aldıklarını ve bunu yerine getirdik-

lerini belirten Ayatar, ancak ortaya çıkan risk tablosunun sonucun yönetilmesinin tek başına bir belediyenin kapasitesini aştığını dile getirdi. Risk azaltma çalışmalarında tıkkandığı en temel noktanın, problemin büyüklüğü karşısında yapılan triyajın bile sorunu tam olarak yönetilebilir kılmaya yetmemesi olduğunu ifade eden Ayatar, Japonya’da olduğu gibi yasa çıkarılarak konunun devlet politikası haline getirilmesi ve her kuruma gücü, kabiliyeti ve bütçesi oranında sorumluluk yüklenmesi gerektiğini savunarak konuşmasını tamamladı. Moderatör Prof. Dr. Mehmet Eryılmaz ise bu katkıya teşekkür ederek, gün içinde yöneticilerin ve bireylerin verdiği her kararın, bir triyaj olduğunu ve hayatın bir parçası olduğunu hatırlattı.

Tekirdağ Kapaklı Belediyesi Afet İşleri Müdürlüğü’nden bir temsilci, yapılan konuşmalarda ciddi planlardan bahsedilmesine rağmen “iletişim planı” eksikliğine dikkat çekti. Afet İşleri Daire Başkanlıklarında ve müdürlerin yanında telsiz bulunmadığını belirten katılımcı, Ankara veya İzmir gibi büyükşehirlerde daire başkanlarının ilçelerle veya sahadaki STK’larla nasıl iletişim kuracağını sorguladı. Yerel yönetimlerdeki idari yapılanmaya dair eleştirilerde bulunan katılımcı, Afet İşleri birimlerinin neden belediye başkanları tarafından “sürgün yeri” olarak görüldüğünü ve “beğenilmeyen memurların gönderildiği yer” algısının hâkim olduğunu sordu. 3 Şubat tarihli yazıyla alelacele kurulan bu dairelerin yönetmelik, yaptırım gücü ve altyapıdan yoksun olduğunu; personel sayısı, yetki alanı ve uzmanlık konularının belirsizliğini koruduğunu ifade etti. TSK kökenli ve telsiz okulu mezunu biri olarak askeri disiplinle düşündüğünü belirten katılımcı, kurumlarda branşlaşma olmadığını, veri hazırlama memurlarının bir anda “AFAD uzmanı” olarak nitelendirilmesinin yanlış olduğunu ve bu yapısal sorunların çözülmesi gerektiğini vurguladı.

Bu eleştirilere yanıt vermek üzere söz alan Ankara Büyükşehir Belediyesi Afet İşleri ve Risk Yönetimi Dairesi Başkanı Özkan Erel, telsiz konusundaki eleştiriye açıklık getirerek, kürsüde yanlarında olmasa da belediye olarak radyo amatörlerinden uydu tabanlı sistemlere ve sim kartlı telsizlere kadar geniş bir haberleşme ağına sahip olduklarını ve bunu aktif kullandıklarını belirtti. Afet işlerinin yapılanması konusuna değinen Erel, yeni kurulan birimlerin yolda oluştuğunu ve teknik personel eksikliğinin yaşandığını kabul etti. Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle zorunlu hale gelen bu yapılanma sürecinde Ankara’daki 25 ilçeye yardımcı olduklarını aktaran Erel, kamudaki “yöneticilerin iyi personeli bırakmak istememesi” gerçeğinin altını çizdi. Ancak “işe yaramaz personelin afete gönderildiği” genellemesine katılmadığını belirten Erel, yazı işleri veya imar dairesi kökenli personelin de bu alanda verimli olabileceğini, durumun tamamen belediyenin vizyonu ile ilgili olduğunu savundu.

Açık kürsü oturumunun devamında Moderatör Prof. Dr. Mehmet Eryılmaz, 6 Şubat sonrasında sosyal medyadaki sesli paylaşımların ve verilerin çoğunun kaybedildiğini, bu verilerin şu an Avrupa’daki sunucularda tutulduğunu ve erişilemediğini vurgulayan Eryılmaz, faaliyet sonu raporu alınmamasının ve küçük bir teşekkür dahi edilmemesinin motivasyonu düşürdüğünü ifade etti. “Gönüllülük” kavramına eleştirel ve gerçekçi bir yaklaşım getiren Eryılmaz, gönüllülüğün mevcut sistemde, kişilerin başına bir iş geldiğinde sistemi tazminat yükümlülüğünden kurtarmak için bir sus payı işlevi gördüğünü iddia etti. Gündelik hayatta trafik sorununu dahi çözemeyen bir toplumun, afet anında şehir drenajını veya tahliyesini nasıl yapacağını sorgulanması gerektiğini, afet yönetiminde en çok ihtiyaç duyulan şeyin “gerçekçilik” olduğunu belirtti.

Büyük veri yönetimi ve iletişim konusundaki aksaklıklara da değinen Eryılmaz, 10 ili ve sonrasında 18 ili etkileyen kitlesel bir olayın verisinin ancak logaritmik çözümlerle yönetilebileceğini, ancak Türkiye’de veri trafiğinin hala “tek taraflı” işlediğini söyledi. Sahadan merkeze veri akışı olduğunu ancak bu verinin analiz edilip sahanın ihtiyacını giderecek şekilde geri dönmediğini belirterek bu durumu “tek ayaklı bir topal ördeğe” benzetti. Belediyelerin yereldeki büyük veriyi yönetebilmesi için anlık girdi sağlayan ve yetkilendirilmiş kişilerce görülebilen dijital arayüzlere ihtiyaç duyulduğunu vurgulayan Eryılmaz, 6 Şubat ile 12 Şubat arasında yaşanan tek taraflı iletişim sürecinin tekrarlanmaması gerektiğini ifade etti.

Afyon Kocatepe Üniversitesi'nden akademisyen Doç. Dr. Murad Tiryakioğlu, 2007 yılından bu yana afet çalışmaları yürüten bir uzman olarak, panelde çizilen bazı olumlu tablolara şerh koyma ihtiyacı hissettiğini belirtti. Özellikle Abdulkadir Tezcan'ın sunumunda yer alan "455.000 konutun teslim edildiği" ve Türkiye'nin hızlı iyileştirme konusunda dünyada örnek gösterildiği yönündeki ifadeleri eleştiren Tiryakioğlu, sahadaki gerçekliğin bu söylemle örtüşmediğini savundu. Teslim edilen konutların hangi şartlarda vatandaşlara sunulduğuna dair bilgi eksikliği olduğunu, birçoğunda henüz elektrik bulunmadığını ve hak sahiplerine boş senetlere imza atılarak tahsis yapıldığını belirterek bölgedeki durumun vahametini koruduğunu ifade etti. Tiryakioğlu ayrıca, İstanbul'da 6 Şubat ve 20 Şubat depremlerinin hemen ardından "afet dayanımı zayıf" gerekçesiyle riskli okulların boşaltılıp taşınmasını hatırlatarak, bu durumun "O sırada deprem olsaydı çocuklarımızı kaybedecektik" gerçeğini ortaya koyduğunu ve bunun büyük bir risk yönetimi zafiyeti olduğunu vurguladı. Yerel yönetimlerin samimiyetini de sorgulayan Tiryakioğlu, Adıyaman'da belediye, AFAD ve hastane binalarının yıkıldığını hatırlatarak; belediyelerin kendi hizmet binaları ve sosyal tesislerinin dayanıklılık durumunu, yapısal olmayan risklerin azaltılıp azaltılmadığını ve personelin, özellikle idari kadronun tahliye ve farkındalık eğitimlerini alıp almadığını sorarak öz eleştiri çağrısında bulundu.

Salondan söz alan bir başka katılımcı, 1999 Marmara Depremi ile mevcut durum arasında bir karşılaştırma yaparak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) afet yönetimindeki rolünün azaltılmasını gündeme getirdi. Moderatör Prof. Dr. Mehmet Eryılmaz, bu soruyu siyasi tartışmaların dışında, akademik ve operasyonel bir çerçevede yorumlayarak; "Eldeki kıt kaynakları kullanarak en üst düzeyde tepki oluşturmak gerekirken, halihazırda var olan örgütlü bir gücü neden planlamıyoruz?" sorusunun haklı ve yerinde olduğunu, ancak bu stratejik kararın cevabının salondaki katılımcıların yetki alanını aştığını belirtti.

Sivil toplum perspektifinden söz alan Mahalle Afet Gönüllüleri (MAG) Ankara Temsilcisi, Japonya modelini esas alarak sadece yerelde örgütlenmeyi prensip edinen bir yapı olduklarını belirterek, Türkiye'deki gönüllülük sisteminin tıkanıklıklarına dikkat çekti. İstanbul'da olası bir deprem senaryosunda yerel grupların 5 dakika içinde organize olabildiğini, AFAD'ın hayalindeki modelin de aslında bu yerelleşme olduğunu ifade etti. Ancak Türkiye genelindeki STK'ların enerjilerini operasyona harcamak yerine, zayıf sivil toplum kültürü nedeniyle insan kaynağını elde tutmaya harcadığını belirtti. Gönüllülerin kendi emekli maaşlarıyla bu işi sürdürdüğünü, operasyona giderken patlayan araç lastiğini bile kendilerinin ödediklerini, devletten düzenli bir maddi destek yerine sadece düzensiz hibelerle ayakta kalmaya çalıştıklarını anlattı. Temsilci, AFAD tarafından DSİ'ye törenle hibe edilen 100'e yakın sıfır ekskavatör örneğini vererek, o ekskavatörlerden sadece birinin maliyetiyle Türkiye'deki tüm arama-kurtarma derneklerinin jeneratör ve ekipman ihtiyacının karşılanabileceğini, kaynak dağılımında ciddi bir dengesizlik olduğunu vurguladı. Moderatör Eryılmaz'ın "gönüllülüğün bedelsizlik anlamına gelmesi gerektiği" yönündeki katkısı üzerine tekrar söz alan MAG temsilcisi, kavramsal bir değişikliğe gidilmesi gerektiğini savundu.

Uygulama alanındaki zorluklara değinen Pamukkale Belediyesi Sağlık İşleri Müdürlüğü temsilcisi, panellerde teorik çerçevelerin çok iyi çizildiğini ancak "nasıl" sorusunun cevabının tam olarak verilemediğini aktardı. Pazartesi günü mesaiye döndüğünde işleri nasıl hayata geçireceği konusunda belirsizlikler yaşadığını ifade eden temsilci, büyükşehirlerin imkânlarının geniş olduğunu ancak kurumsal hafızası yeni oluşan ilçe belediyeleri için durumun zorlayıcı olduğunu vurguladı. Risk azaltma planlarında (İRAP) kendilerine "yapı envanterini çıkaracaksınız" görevi verildiğini, ancak sahaya indiklerinde "İmar Barışı" gerçeğiyle karşılaştıklarını, ellerindeki verinin sahadaki yapıyla örtüşmediğini ve bu durumun doğru müdahaleyi engellediğini anlattı. Ayrıca, verilen görevlerin yerine getirilmemesi durumunda bir yaptırım olmadığını, personel değişikliklerinin sürdürülebilirliği baltaladığını belirterek, sistematik ve denetlenebilir bir yol haritasına ihtiyaç duyduklarını dile getirdi.

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Genel Sekreter Yardımcısı Doç. Dr. Dalya Hazar, açık kürsü oturumlarının “birlikte öğrenme” açısından en değerli bölüm olduğunu, farklı disiplinlerin bir araya gelerek ortak bir dil oluşturmasının başarısını vurguladı. Bir şehir plancısı olarak finansman konusunun altını çizen Hazar, yerel yönetimlerin finansmana erişiminde ciddi kısıtlar olduğunu belirtti. COP30 gündeminde de yer alan “iklim finansmanının yerelleştirilmesi” konusuna atıfta bulunarak, mevcut fonların %90’ının merkezi yönetimler tarafından dağıtıldığını, yerel yönetimlerin doğrudan erişebildiği kaynağın %10 seviyesinde kaldığını, bu dengesizliğin ve koordinasyon eksikliğinin planların uygulanabilirliğini azalttığını ifade etti.

Moderatör Prof. Dr. Mehmet Eryılmaz, toplanma alanlarının yönetimi konusuna dikkat çekti. Yerel yönetimlerin tabelaları astığını ancak kriz anında toplanan halkın sevk ve idaresinin kolluk kuvvetlerinde olduğunu hatırlatan Eryılmaz, yetki kimde olursa olsun yerelin halkla iletişim kuracak bir mekanizma geliştirmesi gerektiğini savundu. Evi yıkılmış ve yakınları enkaz altında olan bir vatandaşa rasyonel bir gerekçe sunmadan “toplanma alanına git” demenin işlevsiz olduğunu belirten Eryılmaz, bu alanların sıcak çorba, doğru bilgi ve kendini ifade etme imkânı sunan birer “çekim merkezi” haline getirilmesi gerektiğini vurguladı. Dirençli kentlerin inşasında halka üstten bakan, “ben senin yerine bilirim” diyen bir anlayışın terk edilmesi gerektiğini, çözümün mahalle mahalle gezerek, halkla birlikte, modüler bir çabayla tuğlaları üst üste koymaktan geçtiğini belirtti.

Kütahya Belediyesi temsilcisi, yerel yönetimlerin afet eğitimleri ve planlama süreçlerindeki yapısal kısıtlılıklarına dikkat çekti. Belediyelerin verdiği “afet farkındalık eğitimleri”nin AFAD tarafından belirlenen standart bir şablonla sınırlı olduğunu, oysa asıl ihtiyacın bireyi risk azaltma ve müdahale konusunda yetkinleştirecek daha kapsamlı eğitimler olduğunu belirtti. Ayrıca, TARAP ve İRAP çerçevesinde hazırlanan yerel planların uygulanabilmesi için finansman sorununun çözülmesi gerektiğini vurguladı. Büyükşehir belediyeleri ve il özel idarelerinin kaynak yaratma kapasitesinin nispeten yüksek olduğunu ancak il belediyelerinin yatırım programlarında kısıtlı kaldığını belirten katılımcı, İl Yatırım Programları’nın (İLYAS) yasal bir zorunluluk haline gelmesini ve bu sorumluluğu yerine getiren veya getirmeyen yöneticiler için “ceza ve ödül” (teziye ve taltif) mekanizmasının işletilmesini önerdi.

Bu katkı üzerine moderatör Prof. Dr. Mehmet Eryılmaz, eğitim konusundaki eleştirilerin haklılığını vurgulayarak, kamuda eğitimin genellikle “uzaktan öğrenim” ve “dijital platformlar” üzerinden yürütülen, ihale usulüyle en düşük teklifi veren firmalara hazırlanan niteliksiz animasyonlardan ibaret olduğunu belirtti. Vatandaşın sadece tuşa basıp izlemeden geçtiği bu sürecin “eğitim” olarak adlandırılmayacağını savunan Eryılmaz, eğitimin etkinliği için “Hedef Kitle, İçerik ve Akreditasyon” olmak üzere üç temel vektörün bir araya gelmesi gerektiğini ifade etti. Sadece deprem değil, coğrafi ve iklimsel tüm riskleri kapsayan, uzmanlar tarafından akredite edilmiş, sürekli ve yaygın bir eğitim seferberliğinin şart olduğunu; aksi takdirde yapılan işin magazinsel bir faaliyetten öteye geçemeyeceğini dile getirdi.

Pamukkale Belediyesi Afet İşleri Şube Müdürlüğü temsilcisi, panelin noktasal değerlendirmeler açısından çok verimli geçtiğini belirterek, tahliye planlarının yönetmelik gereği yapıldığını ancak denetlenmediği için eksik kaldığını ifade etti. Kamu kurumlarının ve bağımsız kuruluşların düzenli aralıklarla ayda veya yılda bir denetlenmesi gerektiğini, aksi takdirde planların kâğıt üzerinde kalmaya mahkum olduğunu vurguladı.

İnegöl Belediyesi temsilcisi ise planların sahaya ve tabana indirilmesindeki zorluklara değindi. 6 Şubat depreminden sonra vatandaşın kendi ekipmanıyla yardıma koştuğunu, ancak afet öncesinde aynı vatandaşın eğitim toplantılarına ilgi göstermediğini belirterek, “Afet öncesi farkındalığı nasıl oluşturacağız?” sorusunu yöneltti. Ayrıca, mesai saatleri dışında ve zorlu koşullarda çalışan gönüllülerin emeğinin çok değerli olduğunu, bu hassas grubun daha fazla teşvik edilmesi gerektiğini ifade etti. Moderatör Eryılmaz,

bu soruyu “üst irade” eksikliği ile yanıtlayarak, karar vericilerin gündelik sorunları ön-celediğini ve afet riskine yatırım yapmayı ertelediğini belirtti. Gönüllülüğün sadece bir aşamaya kadar geçerli olduğunu, afet anında organize bir tepki için profesyonel ekiplere ve “seferberlik” mantığıyla hareket eden, yetki ve sorumlulukla donatılmış yapılara ihtiyaç duyulduğunu savundu.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Veteriner İşleri Dairesi Başkanı Murat Aras, toplanma alanlarının yönetimi konusundaki belirsizliğe dair bir soru yöneltti. Afet anında vatandaşın toplanma alanına geldiğinde kiminle muhatap olacağını netleşmesi gerektiğini belirten Aras, yerel yönetimlerin gündelik hayatın tam içinde olduğunu, ancak afet anında kendilerinin de afetzede konumuna düşebileceğini hatırlattı. Son depremde organizasyonun belediye başkanlarının kişisel inisiyatifleri ve telefon trafiğiyle sağlandığını belirterek, bu sürecin kişisel çabalardan çıkarılıp daha sistematik bir organizasyon yapısına dönüştürülmesi gerektiğini ifade etti.

Moderatör Prof. Dr. Mehmet Eryılmaz, kapanış konuşmasında sevk ve idarenin bir bilim olduğunu, hiyerarşik yapıların afet anında bilgi akışını yavaşlatabildiğini ve karar alma süreçlerini tıkayabildiğini belirtti. Bir cerrahın yaralı askere müdahale stratejisi örneğini vererek, afet yönetiminde de veriye dayalı, hızlı ve stratejik kararlar alınması gerektiğini vurguladı. İletişim kesintilerinin teknolojik çözümlerle aşılabileceğini ancak asıl meselenin “büyük veri”yi yönetmek olduğunu ifade eden Eryılmaz, Türkiye’de toplanan verilerin işlenerek yöneticiye karar desteği sunacak bir sisteme dönüştürülmesi gerektiğini, bunun teknolojik olarak mümkün olduğunu ve artık sahada uygulamanın zamanının geldiğini belirterek paneli sonlandırdı.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çankaya Belediyesi ev sahipliğinde düzenlenen Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği “Afetlere Dirençli Kentler ve Toplumlar Paneli”, afet yönetimini salt teknik bir tartışma alanından çıkarılarak kamusal, etik ve stratejik bir zorunluluk düzlemine taşınmasını hedefleyen kapsamlı bir akademik ve pratik değerlendirme zemini sundu. Yerel yöneticiler, akademisyenler ve uzmanların katılımıyla gerçekleştirilen panelde, dirençlilik kavramı; kent planlama, psikoloji, sosyoloji, lojistik, sağlık, iletişim ve yönetim gibi çok boyutlu perspektiflerden ele alındı, mevcut durumun tespiti ve geleceğe yönelik çözüm önerileri bütüncül bir yaklaşımla tartışıldı.

Panelin açılış ve genel çerçeve sunumlarında öne çıkan temel vurgu, afet yönetiminde köklü bir paradigma değişikliğine duyulan ihtiyaçtı. Afet yönetiminin yalnızca kriz anındaki müdahale ve sonrasındaki iyileştirme süreçlerine indirgenemeyeceği, asıl başarının “risk yönetimi” aşamasında, yani afet gerçekleşmeden önce risklerin azaltılması ve hazırlık süreçlerinin güçlendirilmesiyle mümkün olacağı belirtildi. Bu bağlamda, 6 Şubat depremleri gibi büyük yıkımların öğrettiği üzere, sürecin “temenni” ile değil, akıl ve bilim öncülüğünde yürütülmesi gerektiği ifade edildi. Ayrıca, dirençli kentlerin inşasında sadece deprem değil, iklim krizinin tetiklediği aşırı hava olayları, orman yangınları, kuraklık ve su baskınları gibi çoklu kriz ortamlarının da dikkate alınması gerektiği, iklim krizinin gıda güvenliğinden ekosistem tahribatına kadar geniş bir yelpazede tehdit oluşturduğu vurgulandı.

Kent planlama ve altyapı bağlamında yapılan değerlendirmelerde, risk azaltma stratejilerinin mekânsal planlarla entegrasyonunun zayıf olduğu tespiti öne çıktı. AFAD gibi kurumların hazırladığı eylem planları ile yerel yönetimlerin mekânsal gelişme planları arasında kopukluklar bulunduğu, bu iki “farklı dünyanın” bir araya getirilmesi gerektiği savunuldu. Özellikle Japonya örneği üzerinden, yapısal önlemlerin yanı sıra toplum tabanlı, katılımcı ve eğitim odaklı çalışmaların önemi vurgulanırken; Türkiye’de ise “imar barışı” gibi uygulamaların ve denetim eksikliklerinin yapı stokunu ve kentsel direnci zayıflattığına dikkat çekildi. Antakya örneğinde olduğu gibi, tarım alanları üzerine havallimanı yapılması, sıvılaşma riski olan zeminlerde yapılaşmaya izin verilmesi ve tarihsel ekolojik hafızanın silinmesi gibi stratejik hataların, bir doğa olayını “afet”e dönüştüren temel faktörler olduğu belirtildi. Buna ek olarak, kentlerdeki betonlaşma ve sızdırmaz yüzeylerin artışı nedeniyle yağmur suyu yönetiminin ve hasadının bir zorunluluk haline geldiği, ancak mevzuatın bu konuda henüz emekleme aşamasında olduğu ve uygulamanın sadece bina ölçeğinde değil kentsel açık alanlarda da yaygınlaştırılması gerektiği ifade edildi.

Afetlerin toplumsal ve psikolojik boyutları ele alındığında, “dirençlilik” kavramının sadece fiziksel yapıların sağlamlığıyla sınırlı olmadığı, toplumsal dayanışma ağlarının ve bireysel hazırlık bilincinin de hayati rol oynadığı görüldü. Psikolojik açıdan, bireylerin “kadercilik” algısıyla pasifize olmasının önüne geçilmesi ve öz yeterliliklerinin artırılması gerektiği, bunun da korku temelli değil, yaşam pratiğine dayalı sürekli eğitimlerle sağlanabileceği belirtildi. Sosyolojik açıdan bakıldığında ise afetin toplumun her kesimini eşit etkilemediği; kadınlar, yaşlılar, engelliler, göçmenler ve yoksullar gibi kırılgan grupların risk karşısında daha savunmasız olduğu ve planlamaların bu eşitsizlikleri giderecek şekilde, kapsayıcı ve katılımcı yöntemlerle, örneğin işitme engelliler için titreşimli uyarı sistemleri gibi, yapılması gerektiği vurgulandı. Ayrıca, toplumun yapı stokuna güven duymadığı bir ortamda, Japonya’dan transfer edilen “çök-kapan-tutun” gibi davranış kalıplarının işlevsiz kaldığına dikkat çekildi.

Panelde ayrıca afet yönetiminin spesifik ancak kritik bileşenleri olan iletişim, gıda güvenliği ve hayvan sağlığı konuları da detaylandırıldı. Dijital çağda afet iletişiminin, doğru bilginin hayat kurtarıcı etkisi ile dezenformasyonun yarattığı kaos arasında sıkıştığı, algoritmaların ve teyit edilmemiş bilgilerin arama-kurtarma süreçlerini dahi olumsuz etkileyebildiği belirtildi. Bu noktada “dijital kamusal alanın” yönetimi, medya

okuryazarlığı ve güvenilir bilgi akışının sağlanması bir gereklilik olarak sunuldu. Gastronomi alanında, afetin bir “açlık” ve beslenme krizi yaratma potansiyeli taşıdığı, yerel yönetimlerin sadece koli dağıtımını değil, sürdürülebilir gıda sistemleri ve kent bostanları gibi üretim modelleri geliştirmesi gerektiği ifade edildi. Benzer şekilde, “Tek Sağlık” yaklaşımı çerçevesinde, afetlerde hayvanların hem mağdur hem de hastalık taşıyıcı vektörler olarak ele alınması gerektiği, tahliye ve bakım süreçlerinin planlanmasının halk sağlığı açısından kritik olduğu aktarıldı.

Kurumsal kapasite, koordinasyon ve yasal çerçeve tartışmalarında, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki yetki, kaynak ve ekipman paylaşımındaki sorunlar masaya yatırıldı. Belediyelerin sahadaki en güçlü ve kalıcı aktörler olduğu, ancak mevzuat ve bütçe kısıtları nedeniyle (ör. İller Bankası payları, personel yetkinliği) zorluklar yaşadığı belirtilmiştir. Özellikle 2005 sonrası idari yapılanmadaki değişimler ve özelleştirmeler sonucunda bazı kamu kurumlarının ekipman kapasitesinin zayıfladığı, bu açığın belediyelerce kapatılmaya çalışıldığı ifade edildi. Japonya’daki “Ulusal Dayanıklılık Temel Yasası” gibi bir çatı yasaya ihtiyaç duyulduğu, mevcut yönetmeliklerin dağınık ve müdahale odaklı kaldığı savunuldu. İstanbul ve Ankara gibi büyükşehir belediyelerinin, “mikro depo” uygulamaları, lojistik üsler, mobil hizmet araçları ve teknolojik erken uyarı sistemleri, yapay zeka destekli kameralar gibi yenilikçi çözümlerle kendi kapasitelerini artırmaya çalıştıkları örneklerle anlatıldı.

Sonuç ve değerlendirme aşamasında, kağıt üzerinde hazırlanan planlar ile sahadaki gerçeklik (ör. toplanma alanlarının durumu, imar afları, finansman eksikliği) arasında ciddi bir uçurum olduğu dile getirildi. Gönüllülük sisteminin sürdürülebilirliği, eğitimin niteliği, veri akışının tek taraflı olması ve kurumlar arası eş güdüm eksikliği, çözüm bekleyen temel sorun alanları olarak sıralandı. Afet yönetiminin, hiyerarşik ve bürokratik engellere takılmadan, veriye dayalı, hızlı karar alabilen, yerel inisiyatifleri ve sivil toplumu sürece dahil eden, finansal olarak desteklenmiş ve hesap verebilir bir sisteme dönüşmesi gerektiği; aksi takdirde yapılan planların bir “iyi niyet beyanı”ndan öteye geçemeyeceği ve gelecekteki krizlerin yönetilemez hale geleceği, panelin bütüncül çıktısı olarak ortaya konuldu.

Son olarak, Dünya Sağlık Örgütü’nün afetlere dirençlilik, sağlık ve kent planlamaya yönelik dört yayını Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği tarafından Türkçe’ye çevirilerek Birlik web sitesi üzerinden katılımcılarla paylaşıldı.

TÜRKİYE SAĐLIKLIL KENTLER BİRLİĞİ